

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVII.

СІЧЕНЬ — 1976 — JANUARY

Ч. 312

НОВІ ДНІ

NOWI DNI
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

Засновник, видавець і редактор 1950-1969
І. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові Дні"

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця (головний редактор, у відпустці)
М. Дальний (тимч. виконуючий обов'язки
головного редактора)

О. Н. Гай-Головко, О. Г. Коновал,
Роман Рахманний

В. В. Павлюк — адміністратор

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів
Австралія — 4.50 австралійських доларів
Франція — 25 франків
Англія — 1.75 фунта
Всі інші країни Європи, Венесуела — 5.00 дол.
Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чікаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, U.S.A.

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj.
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116,
U.S.A.

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko
133 Belgrave Street
Thunder Bay "F", Ont.
P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

N O W I D N I
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

Second Class Mail Registration Number 1668

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Д. Кислиця — Отець протопресвітер	1
Володимир Слюзар	1
М. Щербак — У Святині Вечір	5
М. Дальний — Погозоримо відверто	
О. Коновал — Січневі дні і їхні "непопулярні" творці	7
В. Коротич — Поезії	8
Г. Крусь — На найбільшій сцені світу	10
А. Гумецька — Пам'яті С. В. Пилипенка	18
Д. К. — Урочиста подія в українському	
Гарварді	20
Н. Щербина — Лексика словника	
П. М. Деркача	20
В. Буковський — Лист А. Косигіну	26
Д. Чуб — Виставка Я. Гліздовського	
в Мельбурні	27
О. Філіпович — Письменники Радянської	
України	31
Список авторів, твори яких були друковані	
у "Нових днях" протягом 1975 року	32
Хроніка, оголошення, читачі пишуть тощо	

На першій сторінці обкладинки: О. протопресвітер Володимир Слюзар.

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ
ЖЕРТВУВАЛИ:

Павленко Василь, Філадельфія, США	\$13.50
Ленчицька Зоя, Венесуела	12.00
Д-р Пашковська Анна, Бейоні, США	8.50
Кремена Ірина, Н. Провіденс, США	7.00
Свириденко П., Тандер Бей, Канада	7.00
Мігайчук Ярослав, Парма, США	5.50
В'юн Яків, Чікаго, США	5.50
Лімонченко Валентина, Бледесбург, США	5.00
Прихідько Г., Тандер Бей, Канада	3.50
Прокоп Іван, Едмонтон, Канада	3.50
Казан М., Вірджіл, Канада	3.50
Білонок Віра, Трой, США	3.50
о. Слюзар В., Монреаль, Канада	3.50
Кремлянський Антон, Торонто, Канада	3.50
Нечай Віра, Монреаль, Канада	3.50
Петрашко Олександер, Ст. Томас, Канада	3.50
Сіренко П., Лашін, Канада	3.50
Денесюк Еміль, Іслінгтон, Канада	3.50
Гавалешка Юрій, Вінніпег, Канада	3.50
Бондаренко Євген, Форт Вейн, США	3.50
Шинкар Петро, Філадельфія, США	3.50
Долинська Л., Амстердам, США	3.50
Садівничий Данило, Клівленд, США	3.50
Кайко Марія, Дедгем, США	3.50
Микитенко Андрій, Детройт, США	3.50

(Продовження на 3-ій стор. обкладинки)

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.

Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

ОТЕЦЬ ПРОТОПРЕСВІТЕР ВОЛОДИМИР СЛЮЗАР

У Канаді можна шукати українського священика, рівного отцеві Володимирові Слюзареві, а чи можна знайти, — це питання. Та краще не ставити такого питання і не шукати: не було, немає і не знати, чи буде коли другий такий священик-українець серед нас у Канаді, як нинішній отець-протопресвітер і доктор богослов'я Володимир Слюзар.

Душпастирем у самому Монреалі отець Володимир перебував від 1926 року — незмінно і безвійзно, як настоятель Святософійського Собору і найвищий місіонер своєї округи (місійної). Похилий вік і стан здоров'я вимусили о. Володимира перекласти нелегкі обов'язки настоятеля на молодші плечі — щойно 1973 року, але місійну округу він очолює ѹ далі — так бо хотів Митрополит і всі настоятелі округи. Чи є ще де на світі священик, який міг так довго і без перерви бути зі своєю громадою?!

Перебуваючи душпастирем однієї громади протягом такого довгого часу, отець Володимир, як може комусь здаватися, сам себе обмежив тим, звузив сферу своєї діяльності, не зміг більше прислужитися всій українській групі в Канаді — і своїм великим інтелектом, і надзвичайним хистом церковного й громадського провідника. Та нехай нікому так не здається: сила його розуму і його здібності творити великі діла не були змарновані постійним перебуванням у монреальському закутку — отця Володимира бачили зблизька і здалека, а те, що він робив, ніколи не обмежувалося одним тим закутком, бо його око бачило далеко, його розум досягав усіх наших центрів, а безпосередня участя його в малих і великих ділах була своечасна і значуча. І на церковній ниві — як православного священика, і на громадській — як великого громадянина-патріота, і на політичній та дипломатичній — як глибокого мисливця і вродженого дипломата, бо трудно назвати хоч одне наше важливе і маштабне діло в Канаді, в якому б отець Володимир не брав участі — безпосередньо чи кореспонденційно. Дуже рідко так бувало, щоб наші репрезентанти (від КУК, наприклад) говорили в Оттаві, не запросивши до свого складу отця Володимира Слюзаря або не порадившись із ним. А щодо заінтування української секції в "Голосі Канади", то можна сказати з певністю: її б ніколи там не було, якби пок. Володимир Кохан та тодішній член парламенту Іван Дікур не взяли собі в Кісінджеї монреальського настоятеля православного собору отця Володимира Слюзаря ("Голос Канади" лунає з Монреалю).

Усі знають, що посеред широкої рівнини, на якій стоїть місто Монреаль, є славна гора. У моїй же уяві завжди стоїть Монреаль з двома висотами: одна з них — гора Монброяль, а друга

— Розмонт — в образі отця Володимира Слюзаря. Хоч Розмонт і не гора, але духовний образ великої людини підноситься в моїх очах значно вище за високу гору. Так думають і так уявляють отця Володимира — тисячі й тисячі наших людей, які добре знають його. А серед них — і не один десяток наших земляків на Україні, цебто тих, що побували в Канаді і мали нагоду бачитись і поговорити зі "скромним, але яким же великим священиком у Монреалі". Особливо — після 1967 року, коли в Монреалі була світова виставка ("Експо 67").

Священик без педагогічного хисту — убогий душпастир. Отець Володимир Слюзар — освічений педагог, він має сильний нахил і особливий, дуже розвинений хист до педагогічної праці. Спостерігаючи його в середовищі дітвори, наприклад, у парафіяльній школі, не налюбуєшся його умінням знайти спільну мову з даною авдиторією — на її (авдиторії) віковому рівні і відповідно до сфери її інтересів; його несхібним чуттям міри — в словах, у мудром жартуванні; його магіч-

Микола ЩЕРБАК

У СВЯТИЙ ВЕЧІР

Як я чекав їх, цих годин святкових,
В Господній вечір, хвиле золота!
Коли зібралися у широкім колі
Уся сім'я, привітна і проста;

Коли так ясно пломеніли світі
У світлій хаті і в душі мої;
Коли так широко я дивився в вічі
Майбутній долі, сповненій надій!...

Тоді в Свят-Вечір, як у Божім раї —
В своїй господі і в своїм гурті —
Не думав я, що є світи безкраї,
Що хтось без рідних, хтось шукає путі...

Не зінав, не думав, що до сліз, до болю,
Хтось мучиться, хто корота літа,
Що десь комусь зима у сніжнім полі
Не тільки щлях, а ѹ стежку заміта...

Тепер я знаю!... Доля хилить плечі,
Лукава доля — в вихорі доріг...
Та вірю, вірю: знов у Святий Вечір
Переступлю свій батьківський поріг!

І знов збереться у широкім колі
Уся сім'я, привітна і проста!...
Як я чекаю цих годин святкових
В Господній вечір, хвиле золота!

ним підходом і вмінням тримати живий, натуральний контакт з малою чи великою групою, навіть із групою дітвори різного віку. І тут бачиш перед собою талановитого, глибокого, до-свідченого педагога. Педагога, який говорить рівним і приємним тоном, без найменшої напруги, з чарівною усмішкою на лиці, яка (усмішка) так натурально може зникнути з виразу лица, як і з'явиться знову, — де треба і коли треба; бачиш педагога, який ніколи не підносить голосу, бо вміє тримати і дисциплінувати авдиторію поглядом, розрахованою мовчанкою, відповідним усміхом і доречним, дохідливим жартом. Отець Володимир до дітвори ніколи не говорить, коли його не всі до одного слухають. І завжди, і тільки так Не завжди таке вдавалося навіть Костянтинові Ушинському, нашому великому педагогові — теоретикові і практикові. А відомо, що діялося у світової слави геніяльного Льва Толстого — в його ясно-полянській школі, або так само (якщо не більше) — у педагога-класика Пестальоцці. Скажуть: о. Володимирові помагає сан священика і великий авторитет у громаді й поза нею. Ясно, що помагає, а не шкодить той авторитет, але хіба не мали потрібного авторитету згадані і визнані великі й геніяльні?

На соборах, з'їздах, конференціях у Вінніпегу, у Ванкувері чи ще деінде — найчастіше головує отець Володимир Слюзар з Монреалю (підкрайнію це, бо є в Канаді ще один добрий отець Володимир Слюзар). Там так само о. Володимир з Монреалю — віртуозно керує з'їздом, собором чи конференцією, залишаючись вірним педагогічному принципові — не говорить, коли не всі до одного слухають його. Досягає цього, розуміється, своїм авторитетом, своїм розумом, зовнішнім виглядом, влучним і завжди тактовним словом, винахідливістю і дотепним оригінальним жартом, який розброяє опонента і воднораз причаровує до голови зборів усіх до одного в залі. Тут, серед цілком дорослої авдиторії і значної кількості стареньких людей о. Володимир має славу великого і близкучого дипломата. І буде вся правда сказана, коли додати: бо о. Володимир — великий педагог і психолог — з величезним життєвим досвідом, що його може придбати тільки великий мудрець із багатющими змислами спостерігати.

Жив у Монреалі понад п'ятнадцять років Нестор Городовенко, великий майстер-диригент і не менший скептик, коли оцінював він чиєсь розумові або фахові здібності. У колі близьких знайомих і приятелів Нестор Теофанович був дуже простолінійний і висловлювався "по-домашньому", в тому й про людей: найвищою його атестацією для чийогось розумового розвитку було — "не зовсім дурний" ... І тільки про о. Володимира Слюзаря я чув від Нестора Городовенка таке: "Дмитро, ти добре знаєш нашого попа Слюзаря?" — "Майже так добре, як і Вас, Несторе Теофановичу", — казав я йому. На це він, Городовенко, мені: "Ти мене не вплутуй сюди, а краще скажи, звідки міг узятися такий розумний і такий здібний до музики — оцей же наш

отець Слюзар!" Ніколи від Нестора Городовенка я більше не чув такої атестації для ще когось. Але пам'ятаю дуже добре, як Нестор Теофанович сказав у вічі о. Володимирові: "Я вас, отче, люблю і шаную за великий розум і тому запросив Вас із Дмитром на спруги*) до себе".

Перша моя зустріч і дуже пам'ятна розмова з о. Володимиром сталася 29 липня 1947 року — в околиці Монреалю, десь у такому відлюдному місці, куди заганяють на перестояння позачергові потяги. В одному з таких потягів, що віз із Галіфаксу кудись в онтарійські праліси законтрактованих ДПСТВ, був і я. Як довідався о. Володимир про наш потяг, що мав там стояти (нам так сказали) не більше як півгодини, — і дотепер лишається якоюсь містерією. Але прибув туди о. Володимир — за якусь годину наперед, причому не сам, а зі своєю дружиною паніматкою Леонією і своїм добрым парафіянином — тоді ще учителем середньої школи — Л. Томашуком. По кількох словах приємної розмови з'ясувалося для нас обох і таке: о. Володимир у свій час був у Чернівецькому університеті студентом професора Василя І. Сімовича, мого (дуже недавнього ще тоді) декана — у Львівському університеті... Так ото ми відразу знайшли спільну мову, в якій, щоправда, була для нас і сумна хвилина: від мене вперше почув о. Володимир, що наш славний професор Василь Сімович уже помер (у березні 1944 р.). Так ота приємна зустріч кінчилася зворушливим прощанням — після двогодинної розмови в полі (запевняв мене о. Володимир, що потяг терпеливо чекав кінця нашої розмови — його розмови з усіми нами). Два дні і дві ночі ми рухалися після того до місця нашого призначення — під враженням розмови з милими людьми під Монреалем; а мої нові колеги-лісоруби не могли з дива вийти, як нам усім пощастило зустріти таких людей на канадській землі та з яким великим чоловіком — о. Володимиром — ми вже особисто знайомі (мої колеги були — Лев Штигліян, Омелян Яким, Богдан Стаків та ін.). Такі наші розмови і під тим враженням відновлювалися за кожним разом — після отримання листа від великої особи з Монреалю — від о. Володимира. А він відповідав негайно, писав тепло і як рідний. Від інших осіб, до кого я понаписував листи (на рекомендації з Європи), відповіді довелося чекати три місяці й довше. І ті інші відповіді були написані телеграфічним стилем — так, як пишуть великі люди малим людям. А наш великий о. Володимир писав мені й нам — як рівний і рідний. Бо мудрі й великі люди ніколи не хизуються і себе не вивищують.

Ювілей з нагоди свого 80-ліття о. Володимир мав у своїй громаді в Монреалі — десь рік тому. З цієї нагоди (і з нагоди 50-ліття як священика) видано пропам'ятну книгу на пів тисячі сторінок

*) Чомусь так у Городовенка виходило, коли він хотів сказати *пструги*. А про саму оказію зі "спругами" — іншим разом, у нарисі про Н. Городовенка.

і з багатьма фотами. Ми в своєму журналі дуже припізнилися з відзначенням ювілею о. Володимира (нашого постійного читача) — забагато серед нас розвелося "дуже вельможних"... лінтохів. Дуже нам соромно і вибачення за це ні в кого не просимо. Винуваті — печімо раки.

Повний життєпис о. Володимира подано в іншому виданні — і в пропам'ятній книзі, про яку згадано (її можна було скомпонувати краще — на те заслужив Ювіляр!), тож у цій статті, що мала бути приурочена ювілесві, згадаємо основні віхи зі славного життєвого шляху великого Панотця Володимира. Про таких визначних і засłużених людей — завжди, а не тільки з нагоди ювілею, можна і треба писати. Як писав великий Олександр Довженко: "Життя таке коротке. Поспішайте творити добро". Пробую створити хоч трішечки добра за великі добрі діла о. Володимира — цим щирим словом і своїми скромними силами.

Народився о. Володимир 20 січня 1895 року на Буковині (с. Чунків, повіт Заставнянський) — в селянській родині Михайла Слюзаря і Юліани (дівоче прізвище матері — Білецька). Закінчив свою сільську школу, потім Чернівецьку гімназію. Бувши гімназистом, організує молодечий хор, яким диригую, належить до струнної оркестри зі своїм улюбленим інструментом у руках — скрипкою, а як спортивець — грає в футбола.

Майже від самого початку Першої світової війни довелося молодому адептові науки і мистецтва Володимирові взяти в руки — замість книги чи скрипки — австрійського гвера: спершу пройти вишкіл на офіцера, а потім бути командиром на вогневих лініях, а також адъютантом. Після розвалу Австро-Угорщини лейтенант В. Слюзар стає в ряди свого рідного війська (листопад 1918 р.), призначається адъютантом отамана Василя Оробка в Чорткові; на цьому посту його спершу підвищено в ранзі — до оберлейтенанта, щоб незабаром зробити його помічником отамана Оробка для формування 14-ої бригади і призначити начальником штабу тієї бригади. Після поранення на денікінському фронті (жовтень 1919 року), а потім кількаразового хорування на тиф офіцер Володимир Слюзар перебував у шпиталях аж до кінця червня 1920 р. Не захотівши лишатися в Галицькій армії під червоним командуванням (перейшла УГА на сторону Червоної армії), він стає цивільною людиною і повертається до рідного села, де його, борця за волю України і її державність, разом з дружиною, негайно арештувала румунська поліція. Коли делегація з місцевих людей на чолі з о. Іваном Джулінським домоглася звільнення з тюрми ні в чому невинного В. Слюзаря, він відразу повертається до Чернівецького університету, де колись почав був учиться, — спершу на богословський факультет, а потім і на юридичний, на якому встиг уже з успіхом витримати перший державний іспит.

Не стерпівши дальших утисків з боку румунської влади (загрожувала всіх українських молодих священиків вислати вглиб румунської території

торії, щоб не служили вони своєму народові на Буковині), студент В. Слюзар при сприянні свого двоюрідного брата Петра Мельничука, який тоді був у Британській Колюмбії, 16-го листопада 1923 р. прибуває до Канади. Тут його в жовтні 1924 р. висвятив Владика Іоан Теодорович в сан ієрея, після чого вже о. Володимир майже два роки пробув душпастирем у Шіго, Теодорі, Йорктоні та інших прилеглих місцевостях. Від 22 серпня 1926 р. до січня 1973 р. о. Володимир був настоятелем Святософійської церкви в Монреалі, церкви, яку з благословення Митрополита Іларіона піднесено свого часу до статусу собору.

Відважившись піднести прапор православної церкви в найбільшому католицькому місті Канади — в Монреалі, а відтак, мавши вже свою першу фортецю на всю Східну Канаду, о. Володимир знаходить ентузіастів, щоб відкрити православні церкви ще й у Ляшині (поблизу Монреалю), в містах Оттаві та Садбері. А не рік і не два о. Володимир часто їздив аж до міст Торонто, Гамільтон, Ошава та Віндзор — щоб і там подати православним громадам духовну опіку, коли вони не мали священика. Це була велика місійна й подвійницька праця. Та навіть могутньому духом і розумом о. Володимирові було б не під силу доконати такого історичного подвигу, якби він не мав завжди з собою і за собою віданої, завзятої, витривалої і винахідливої дружини — паніматки Леонії, а в Монреалі та інших містах — таких великих ентузіастів з-поміж наших піонерів, давніших поселенців у Канаді.

Під проводом о. Володимира маленька православна громада при церкві Св. Софії в Монреалі розрослася в одну з найбільших у Канаді, ставши пізніше собором і перейшовши до новозбудованого храму в 1962 р. Тепер той український православний Святософійський СОБОР (збудований за проектом архітектора Вол. Січинського на взір київського Святоволодимирського Собору) — красується з найвищого місця Розмунту на величезну половину (східну) міста Монреалю, утвреждаючи на віки вічній добру славу про православних українців у Монреалі, в Канаді, в усьому світі (Монреаль — світове місто!) та увіковічнюючи пам'ять про великого і довголітнього Настоятеля того Собору отця протопресвітера Володимира Слюзаря, завдяки якому — насамперед і головним чином! — це велике досягнення сталося.

Від самого початку при Святософійській громаді закипіла культурно-освітня і громадська праця — в різних товариствах, братствах, жіночих та молодечих організаціях, драматичних гуртках, а на найвищому рівні — діяльність двох хорів, якими керував сам о. Володимир, це бо жіночого й мішаного хору, що складався з дорослих співаків, і хору рідної школи. Ці хори під керуванням тонкого знавця української пісні й диригента о. Володимира принесли широку славу святософійській церковній громаді в Монреалі і далеко поза його межами: хори виступали на українських святах, їх виступи багато разів підхоплювалися радіом, три рази хор дорослих здо-

бував на фестивалях першу нагороду, з тим хором о. Володимира об'їхав — і то з великим успіхом! — багато міст Східної Канади. Кілька разів передано через "Голос Канади" з Монреалю на Україну співи хору під керуванням о. Володимира.

Крім підвищень у сані — від рядового священика до протопресвітера, під час церковного собору 1970 р. Колегія Святого Андрія (вища богословська школа в Вінніпегу) надала отцеві прістоїєресві Володимирові Слюзареві звання поченого доктора богослов'я за великі його "церковні й громадські заслуги". Щоб не перераховувати всіх відзначень і нагород, згадаємо три з них: Почесна грамота від місцевого відділу КУК — "за 50-літню працю в церковній і суспільно-політичній діяльності монреальської української громади", Почесна грамота від Головної команди канадського легіону, Окреме (надзвичайне) відзначення від управи Християнського павільйону під час Експо 1967.

При згадці про родину о. Володимира слід почати від його дружини паніматки Леонії: її вклад у церковне і громадське життя просто неможливо переоцінити — так бо багато вона завжди працювала і так багато зробила: ще бувши в Шіго (Саскачеван), вона згуртувала при своїй церковній громаді жінок у товариство імені Ольги Кобилянської; прибувши до Монреалю, вона вся поринула знову в організаційну працю серед жінок, заснувавши товариство "Доньки України", а водночас помагала своєму мужеві о. Володимирові в його титанічних зусиллях створити українську православну твердиню в католицькому морі; була завжди і всюди — воїтину ангелом-хранителем для нього, подавала розраду йому в трудних і найтрудніших ситуаціях, оберігала від лихих напастей, яких ніколи не бракує людям великим і діяльним. В історії Союзу Українок Канади про паніматку Леонію є окрема стаття — "Чверть століття на громадській ниві", де згадано про всі найбільші її заслуги в житті української православної церкви, в жіночому русі та взагалі в громадському житті. У всеукраїнському маштабі удостоєно паніматку Леонію, як одну з найзаслуженіших засновниць Союзу Українок Канади, званням поченого члена тієї великої і славної жіночої організації.

Добре виховали о. Володимир з паніматкою Леонією двох своїх дітей — сина Романа і дочку Любу. Син тепер лікар, живе зі своєю родиною в околиці м. Торонто (Miccicara) з дружиною Галиною і трьома дітьми — Маркіяном, Володимиром і Сандрою. Усі вони також активно працюють на українській громадській ниві. Дочка Люба працює інспектором музичного виховання, живе з чоловіком Гансом Бауером у м. Гвелф, Онтаріо. З дитинства виростала й виховувалась як член родини в о. Володимира і паніматки, — Гая Вепрук, яка стала однією з найактивніших діячок — спершу в СУМК, а пізніше — вже як Галина Мельник — в жіночому товаристві, де була довгі роки головою; тепер Галина Мельник є заступницею голови всеукраїнської Жіночої Ради. І вона з чоловіком Василем так само добре

виховала своїх дітей, дочок — Ларису і Христину — як свідомих українок і дуже активних в українському культурному і громадському житті. Має о. Володимир рідного брата Миколу, який живе з дружиною Ольгою в Тандербеї (коло Форт Вільям), Онт.

* *

Породила благородна буковинська земля нашого великого отця Володимира для всієї великої України у час відповідний — для бурімін по-дій, сповнених щасливих надій. І відчув та зрозумів це юний ще тоді Володимир, і без найменшого вагання поринув у вир тодішніх подій — вогню і бурі української революції — відродження. Національно-державного відродження. Але фортуна спиною повернулася до України. Повернувшись із фронтів збройної боротьби за Україну, проливши немало своєї праведної і шляхетної крові за неї і мавши зболіле докраю серце від нещасливих наслідків нашої тоді боротьби, до рідної батькової хатини повернувшись, 25-літній лицар Володимир Слюзар відразу стає віч-навіч із сваволею румунських шовіністів, що прийшли на Буковину — на місце недавніх австро-угорських окупантів. Лабети сігуранци, ображена гідність, не сила терпіти приниження, брак будь-якої надії на щось краще в проглядній перспективі часу — це все довело Володимира Слюзаря до дуже сумного, мабуть, але твердого рішення: розлучитися на неозначений час із ріднею, з тією

~~~~~

... Маючи тут, на канадській землі, нічим не обмежену волю НЕ ТІЛЬКИ ЗБЕРИГАТИ вже надбане, але й ДАЛІ ТВОРІТИ, розвивати й підносити до нових висот наше церковне мистецтво, нашу культуру, плекати рідне слово, рідну пісню, — ми не сміємо змарнувати найменшої можливості і нагоди, а безнастанно працювати, щоб наші культурні надбання передавались тут із покоління в покоління — чистими, запашними, не збідненими і не спотвореними, пам'ятаючи, що доки вони — ці культурні надбання — живуть і розвиваються між нами, доти живемо й ми, як нація...

Ми нині таки сильно затривожені тим, чи наші domi, наші інституції, а в тому числі й наша Рідна Церква, будуть носити тільки українське ім'я, а чи будуть виповнені й українською духовною культурою свого народу, його рідною мовою? Якщо в нас є дійсне бажання зберегти всі культурні скарби нашого народу — в чому я не сумніваюся, — то треба зробити все можливе, щоб наші діти навчалися від ранньої молодості у своєму родинному домі рідної мови і не допускати до того, щоб вони її забуvali!...

З вірою, що ми ще знайдемо порох у порохівницях, що ми збережемо свою рідну мову, а з нею і всі наші культурні надбання, — глядімо ясним і світлим зором у майбутнє!

(З конвокаційної промови, виголошеної Протопресвітером о. д-ром Володимиром Слюзарем 1-го серпня 1970 р. в Колегії св. Андрія, Вінніпег. Подано за календарем "Рідна нива", 1972).

рідною землею, за яку недавно кров проливав, — і пошукати щастя в далекій Канаді. Добра, на-дійна супутниця життя — дружина, а в Канаді — недалека рідня, певність себе і непереможне бажання працювати й гідно зажити — все це помагало долати страх перед далекою подорожжю в невідомий світ.

Ставши в Канаді священиком і відчувши сильні крила, о. Володимир мріяв і діяв так, щоб як-найбільше для України та її народу вимолити кращої долі, якщо не пощастило вибороти силою зброї. Складною і важкою виявилася його місія — душпастиря, духовного провідника серед своїх православних земляків у Канаді. Як і кожній непересічній людині, а ще більше — людині, що на голову, дві чи й ще вище стойть понад рівень інших, — довелось й о. Володимирові випити до дна не одну чашу. А найбільше — від отих за-здрісних малих, що хочуть бути великими. Крізь призму свого маленького розуму вони часто вбачають у чиємусь великому розумові — хитрість, а в чиїсь скромності й християнській смиренності — лукавство, того не відаючи, що розумні люди просто не вміють бути хитрими, а послідовно скромні та смиренні — не бувають лука-

вими. Хто-хто, а о. Володимир зазнав у своєму житті того, що зветься лихо з розуму. То нехай собі будуть щасливішими — убогі духом, цебто й розумом... А я надивився, наслухався і наспостерігавсь всього, що діялося навколо о. Володимира, — коли був один рік головою контролальної комісії в Святософійській церковній громаді (рік 1956).

Хто чув слово о. Володимира, скажу для прикладу, після паастасу по інж. Вол. Ів. Поліщукові в Монреалі або його ж слово під час надання йому почесного докторату в Вінніпегу, той може мати повну уяву про незвичайно велику обдарованість його, всеосяжний практичний розум, виняткову скромність і чарівну шляхетність. Так можуть говорити тільки великі люди.

Народженому для України, о. Володимирові мало належати місце, якби він і на Україні прийняв був духовний сан, тільки в нашій вільній київській Святій Софії — бути якщо не коронованим найвищим ієрархом (бож одружений), то щонайменше — першим і невідмінним дорадником Верховного Митрополита чи Патріярха України.

M. ДАЛЬНИЙ

ПОГОВОРИМО ВІДВЕРТО

Читачі "Нових днів" знають, що так називається нова книга вибраних публіцистичних статей і художніх творів Петра Кузьмовича Волиняка. Для тих, що ще не читали цієї винятково актуальної книги, наголос треба поставити на слово *вибраних*. Бо хоч у книгу ввійшли майже всі художні твори П. Волиняка (137 сторінок), проте з понад 750 його статей, есеїв і репортажів, друкованих колись у "Нових днях", у книзі поміщено тільки 45. Вони й заповняють більшу частину книжки, точніше — 435 сторінок. Решта книги — це дуже добра вступна стаття ред. Вадима Сварога "Велике серце Петра Волиняка". біографічна довідка, резюме англійською мовою та короткі спогади і нариси про великого українця, написані Д. Кислицею, М. Воскобійником, О. Коновалом, Б. Олександровим, М. Могильницьким, І. Олексюком і сл. п. Лілею Подубинською.

З оголошень уже відомо, що ця імпозантна книга вийшла недавно заходами Комітету для збереження літературної спадщини П. К. Волиняка у видавництві "Нові дні", на доброму папері, в твердій оправі, і має 680 сторінок, у тому й 25 рідкісних фотографій. Тираж книжки — 1000 примірників. І якщо всі вони не розійшлися ще в передплаті, то мабуть не тому, що книжка коштує порівняно дорого — \$12.75 (ціна ледве покриває інфляційні кошти друку і пересилки). а передусім тому, що читачі фактично не знають скільки вони тратять, не прочитавши цієї книжки. Більшість думає, мабуть, так: "та ж я знаю всі

писання Волиняка майже напам'ять, навіщо ж мені ще й окрема книжка? Та й чи ще вийде вона взагалі? Якщо вийде, — колись, при нагоді куплю".

І ось, взявши читати "Поговоримо відверто", я зразу зрозумів наскільки воно не так: такої вартісної, захоплюючої, актуальної і повчальної книжки я не читав уже довгі роки ні українською, ні іншими мовами. Хоч і я знав писання Волиняка, але ця книга поставила передо мною їх і їхнього автора в майже цілковито іншій перспективі.

Причина цього, безперечно, в надзвичайно уважній і вдалій вибірці, яку зробила редакція:

"Ми поставили собі метою добирати для цього однотомника такі, есейного, сказати б, характеру, статті, які в сукупності свої творили певну цілість — показуючи політичну філософію П. Волиняка в усому її діяпазоні та якнайскравіше виражаючи його погляди на всі, і позитивні, і негативні, явища нашого громадського життя. Ми шукали таких речей, які будуть актуальні завжди, бо аналізують характерні факти та типові риси ментальності різних представників нашого етносу. Добираючи в публіцистиці П. Волиняка "вічне", ми подекуди мусили вилонювати його з суміші з проминальним, перехідним".

Так пише редакція у передмові й треба сказати, що поставлену собі мету вона осягнула вповні. Думаю, що маю право підтвердити це, бо до редакції я не належав і в підготовці книги участі

не брав. Може не всіх це цікавить, але щоб не ширились різні вісті — краще признатись самому. Отже зразу після несподіваної смерті Петра Кузьмовича найближчі його прихильники поділилися на три групи. Одні завзято пропагували думку, що найкраще увіковічнимо пам'ять про нього, коли за всяку ціну продовжуватимемо видавати журнал "Нові дні". Другі обстоювали погляд, що незалежних волиняківських "Нових днів" нам не втримати, а тому найкраще звеличити пам'ять про їхнього редактора виданням книги його кращих творів. Треті, включно з автором цих рядків, вірили, що при добрій волі й відповідному організаційному оформленні — можна не тільки тримати "Нові дні", але й видати зібрані твори П. К., включно з частиною його багатошального й значимого листування. До цього схилялися й опікуні Волинякової спадщини — пані Неоніла Гава, Діна Кравченко й Тетяна Ткаченко, хоч не всі належно оцінили їхню добру волю і їхню мужність.

У нас, українців, досі немає вироблених традицій як відзначати пам'ять своїх видатних діячів. Тому, може, і не дивно, що в сутінках з цього приводу мене "тяжко поранено": і я виступив з редакційної колегії "Нових днів", не ввійшовши й до Комітету. Та ось пройшло кілька років. Може й надмірними зусиллями небагатьох одиниць "Нові дні" збережено і книгу вибраних творів П. Волиняка — видано. Отже, не оглядаймось назад. Покійний Волиняк завжди жив сучасністю, часто заглядав у далеке майбутнє й майже завжди його правильно передбачав. Саме в цьому його заслуги і винятковість на українському політичному горизонті.

Ще в 1961 році П. Волиняк передбачив, наприклад, зловісний розкол серед української еміграції (та й чи тільки еміграції?), що його спостерігаємо й досі. В своїй статті "Про одну доповідь і ще дещо" він писав:

"...Треба тішитись, що є люди, які вміють думати, які шукають нових способів боротьби з окупантами України. Ці методи давно вже "намацуються" в таборах УРДП і УГВР, а останнім часом і в таборі ОУН полк. Мельника (Андрієвський, Жданович). Шукає їх і Шлемекевич із своїми однодумцями. Важко сказати, хто й коли ці нові методи винайде, але хто шукає, той знайде, а під лежачий камінь вода, як відомо, не тече... Шкода, що дехто не збагне того, що сьогодні уникнути "кризи шукання" неможливо... і обдаровання порядних патріотів "орденом радянофільства" проблеми не розв'яже, а тільки ускладнить. Будемо сподіватись, що загал еміграції на цю провокацію внутрішньонаціональній боротьби не піддастися". (Див. "Поговоримо відверто", стор. 317-318).

Загал нашої еміграції на цю провокацію й справді не піддався. Але поза незначними винятками, він просто збайдужів і остаточно розчарувався, бо піддалися на цю провокацію не тільки провідники бандерівської ОУН, але й сучасні керівники Української Національної Ради, чим справді надзвичайно ускладнили проблему спільноти дії української еміграції проти російських

окупантів та їхніх справжніх, а не уявних, українських вислужників.

Саме московських окупантів і їхніх нечисленних безнадійно підліх лакеїв бив Петро Волиняк своїм словом і ділом болючіше та ефективніше, ніж цілі наші велики "революційні" організації і про це виразно свідчить кожна сторінка, а то й майже кожне речення його книги "Поговоримо відверто". Хотілося б ще і ще цитувати з цієї книги, щоб підтвердити, що ніяким "мінімалістом", "капітулянтом" чи "радянофілом" Петро Волиняк ніколи не був і не намірявся ним стати. Але ж об'єктивні розумні люди і так це знають, а упереджених і провокаторів — цитатами не переконаєш.

Аналізуючи політичну філософію й ідеологію П. Волиняка, В. Сварог у своїй вступній статті пише:

"Вона дуже проста. Це насамперед його пристрасна, величезна, часто болюча любов до своїх земляків, до своєї української землі від Карпат до Кубані. Усі українці були для нього братами і сестрами, дітьми однієї матері. Його до розpacу глибоко смущило те, що так багато українців і тут і там потрапили на чужі дороги, на манівці, роблять не те, що треба й не так, як треба".

На нашу думку, книга "Поговоримо відверто" — це, передусім, книга про те, що і як мав би робити кожен український патріот у нинішніх трудних ситуаціях нашого політично-громадського життя. Це підтверджать колись наші і "їхні" архіви, коли вже можна буде відкрити їх бодай для дослідників.

А тим часом членам Комітету, а особливо В. Сварогові, Дм. Кислиці, І. Олексюкові й усім іншим, хто спричинився до виходу цієї книги в світ — належить щира подяка. Ми не були б щирі, якщо б не згадали, що двомісячний страйк канадської пошти довів до руїни багато підприємств, у тому й видавництв, фінансово сильніших за "Нові дні". Майже всі українські тижневики в Канаді під час страйку або не виходили або вийшли подвійними і потрійними числами. Ми ж дали читачам до рук усі числа "Нових днів".

Хочемо вірити, що читачі, які збиралися передплатити книгу "Поговоримо відверто" і відновити передплату на "Нові дні", але через страйк не змогли цього зробити, — зроблять це тепер і цим спричиняться не тільки до безперервного виходу журналу, але й до друку другого тому літературної спадщини незабутнього Петра Волиняка.

ВИСТАВКА КАРТИН К. КРИЧЕВСЬКОЇ-РОСАНДИЧ

У листопаді 1975 р. в Едмонтоні відбулась виставка акварель Катерини Кричевської-Росандич, що була влаштована в залі Українсько-Канадського музею-архіву. Виставку відвідало понад 300 осіб. Із 50 виставлених картин глядачі розкупили 28. Виставку влаштувала едмонтонська фірма продажу картин (власниця — С. Скрипник).

СІЧНЕВІ ДНІ І ЇХНІ “НЕПОПУЛЯРНІ” ТВОРЦІ

Місяць січень багатий подіями, які відіграли непромінаюче значення в житті українського народу. В січні тріумфально в'їхав у Київ Богдан Хмельницький після перемоги над Польщею. В січні підписано трагічну Переяславську умову; в січні відбувся Крутянський бій проти московських напасників, що сунули на Україну, щоб зруйнувати новостворену українську державу. Двадцять другого січня 1918 року український уряд Четвертим Універсалом проголосив повну незалежність і самостійність Української Народної Республіки. Центральна Рада в цім універсалі в зверненні до українського народу казала: “Твоєю силою, волею і словом утворилася на українській землі вільна Українська Народня Республіка. Здійснилася давня мрія Твоїх батьків, борців за волю й право робочого люду...” 22 січня 1919 року спеціальним універсалом Директорія проголосила об'єднання усіх українських земель в одну незалежну Українську Республіку.

Українці за межами України відзначають 22 січня святами, концертами, доповідями. Мейори міст та губернатори в Сполучених Штатах відповідні проклямації та проголошують в своїх містах і штатах українські дні.

Відзначаючи січневі події тисячу дев'ятсотих років, ми не можемо не згадати осіб, які були тісно пов'язані з тими подіями. А ними були — відомий історик, науковець і політичний діяч Михайло Грушевський, Симон Петлюра, Володимир Винниченко, Сергій Єфремов та багато інших. Михайло Грушевський заслуговує спеціальної уваги. Серед великих людей України нашого століття, й рівночасно доби відродження України, академік Михайло Грушевський займає одно з перших місць. Немає такої ділянки українського життя, в якій би не позначився вплив цієї людини.

Народився Михайло Грушевський в Холмі, в родині з Київщини, 1866 року. Після закінчення Київського університету зайняв посаду професора історії у Львівському університеті, який в той час, як і вся Галичина, належали до Австро-Угорської імперії. Очоливши у Львові Наукове Товариство імені Тараса Шевченка, він запросив до співпраці великого ученого і письменника Івана Франка і разом вони зробили дуже багато корисного для української науки. В 1914 році, як тільки вибухла Перша світова війна, Михайло Грушевський повернувся назад до Києва через Румунію. В Києві царський уряд його відразу арештував і вивіз за межі України.

В березні 1917 р. в російській імперії почалася революція. Усі поневолені народи Росії почали відновляти свої держави. Михайло Грушевський негайно після звільнення з заслання повернувся до Києва. У Києві вже було проголошено Цен-

тральну Раду — революційний український парламент, головою якого заочно вибрано Михайла Грушевського, бо він був найбільшим українським ученим, найвизначнішим патріотом, він був людиною, яку знала й шанувала вся Україна. Всі українці тих часів інакше й не назвали Грушевського як батьком. Словами й думками Грушевського для українців були законом.

Після гетьманського перевороту і під час Директорії Михайло Грушевський відійшов від державної праці. Він в'їхав за кордон і, перебуваючи в Австрії та Чехії,увесь час працював над написанням “Історії України-Русі”.

На початку 1924 року Українська академія наук в Києві обрала Грушевського своїм дійсним членом. Щоб мати змогу закінчити свою “Історію України-Русі”, він 1924 року повернувся в Україну, наперед склавши заяву, що він не братиме участі в політичному житті Радянської України, а займатиметься виключно науковою. (Такої заяви вимагав уряд УРСР — ред.). Михайло Грушевський багато зробив в Україні, підготовляючи молодих вчених-істориків. Та головне, в Києві він видав два свої найбільші твори. В десятитомовій “Історії України-Русі” (від початків заселення території України до років гетьманування Івана Виговського) він реконструював тисячолітній шлях українського народу, власний історичний характер і долю України, відтворив її окремий від інших народів самобутній історичний образ. Він довів невірність російських і польських схем і концепцій історії, в яких не було окремого місця в історії Східної Європи для України. В п'ятитомовій “Історії української літератури” він зібрав багато дані з української літератури від старосільських часів до сімнадцятого століття. Обидві монументальні праці Грушевського є невичерпними криницями першоджерельних матеріалів про Україну.

Михайло Грушевський написав коло двох тисяч наукових праць. В 1931 році Грушевського арештували, бо його праці не збігалися з цілями комуністичної партії. У всіх газетах і на зборах в Україні, з наказу уряду, почали його лаяти, називати ворогом свого народу. На засланні Грушевський захворів. У половині жовтня 1934 року дозволено його було вивезти на лікування в санаторію на Кавказ до Кисловодська. Там в санаторії раптом у нього появляється на карку карбункул. Поспішно йому зроблено операцію. Дружині Грушевського не дозволили запросити спеціаліста, який у той час був у Кисловодську, щоб він зробив операцію, як рівно ж також не дали дозволу спровадити потрібного важливого ліку з-за кордону, який міг би дістогти хворому. 25 листопада 1934 року Михайло Грушевський після операції помір. Щоб показати, що радянський уряд шанує Грушевського, тіло його пере-

везли до Києва й там улаштували парадний похорон. Поховали його вроочисто на державний кошт на Байковому кладовищі в Києві.

Але всі праці Грушевського в скорому часі цілком вилучили з усіх бібліотек, "Історію України-Русі" та "Історію української літератури" зібрали й знишили, а його й до цього часу більшовицька пропаганда називає "буржуазним націоналістом", "зрадником українського народу" за те тільки, що він любив свій народ і працював для нього. Намагання деяких українських учених реабілітувати ім'я та твори Мих. Грушевського в 60-ті роки, на жаль, закінчилися безуспішно.

Побіч Михайла Грушевського та Симона Петлюри визначне місце у відродженні української держави в 1917-1919 рр. займає Володимир Винниченко — відомий новеліст, драматург, філософ, публіцист, мистець-малляр та громадсько-політичний діяч. Він теж заслуговує на окрему згадку передусім через мур бойкоту "власть імущих" як там, так і тут.

Володимир Винниченко народився на Херсонщині в 1880 році. В 1902 році його ім'я стало відоме на Україні з його натуралістичних өповідань. З великою прихильністю на його твори відгукнулися Леся Українка та Іван Франко, який після прочитання оповідань казав: "І звідки ти взявся у нас такий?". Рівночасно з літературною діяльністю він брав також активну участь в українському політичному житті. Будучи студентом Київського університету створює таємну студентську революційну організацію. Його життя було повне арештів і втеч. Кілька разів він утікав за кордон, все повертаючись нелегально назад до Києва.

Революція 1917 року застала Винниченка в Москві. Він негайно повернувся в Київ і пірнув у працю українського національного визвольного руху. Редагуючи робітничу газету, Винниченко очолював одну з найвпливовіших у той час українську партію, від якої був вибраний членом першого уряду Української Центральної Ради. Винниченко був головою Генерального Секретаріату і генеральним секретарем внутрішніх справ України. Він був активним учасником всіх українських військових, селянських і робітничих з'їздів, мав великий вплив на формування всіх чотирьох універсалів Української Центральної Ради, бо належав до комісій, які опрацьовували ці історичні документи, що відновили і назавжди утвердили незалежність української держави. Володимир Винниченко був також творцем і першим головою Директорії Української Народної Республіки. Він підписав в січні 1919 року акт злуки всіх українських земель в єдину соборну незалежну державу та видав закон про свято соборності і державності.

Як політик, Винниченко зробив багато помилок, зокрема через свою безмежну віру в перемогу "мирного" соціалізму. Щоб зберегти бодай частину незалежності України, Винниченко був згідний іти на всякі компроміси — уступки з московськими більшовиками. З любові до України, до свого народу, він часто міняв свої платформи.

Віталій КОРОТИЧ

ВИГНАННЯ

І кордони, мов двері,
Прикладами навстіж відкрито.
І виходять люди з країн,
Як із хат старих.
На вечірньому небі,
Мов чорні дереворити,
Карбувались обличчя
На тлі обпалених стріх.
І зникають вони —
У незнаний світ делегати.
І зникають вони
У безвістих та пастках.
Ну, а потім вертаються,
Як генерал Дельгадо,
Щоб із кулею в спині
На кордоні впасті.
Щоб упасті на рідну землю
Руками хворими.
Одиноко підвєстися.
Одиноко стати до бою.
Навіть смерть стає аргументом
У битві з ворогом...
Це бої не найважчі.
Найважчі битви — з собою.
Є повернення різні —
Можна прийти пласком
І до ніг правителя
Спрямувати лояльний біг.
Ну, а можна — ще раз
Відкрити двері прикладом
І кордон перетнути —
Тільки в зворотний бік.
Не повернеться той лиш,
Хто не знає свого роду:
Значить, клич твій брехливий
І програма твоя пуста вся.
Найстрашніше вигнання —
Це вигнання з душі народу.
Генерал повертається...

свої попередні погляди, пристосовуючись до нових обставин. За свою, як дехто каже, нестійкість в поглядах, він став непопулярний серед офіційних кіл не лише в Україні, але й на еміграції. Проте популярність Володимира Винниченка знову зростає, особливо як письменника і драматурга. Як письменник, він виявив великий стихійний талант у довгій листі оповідань, повістей та драм, які видані в п'ятдесяти книгах. Характерну особливість творчості Винниченка становить сміливість у виборі тем та своєрідне їх висвітлення. Цікавлять його різні, часто дразливі питання родинного та суспільного життя. І він сміливо вказує на різні щаблі життя. Краса і сила, нужда й горе, боротьба з визиском душі і тіла, прагнення щастя серед тяжких сірих днів, національне поневолення — це теми його оповідань, романів та повістей. Ось кілька назв його творів: "Краса і сила", "Кузь та Грицуњ", "Історія Якимового будинку", "По свій", "Рівновага", "Голова-

БЕЗСОННЯ

Пам'яті мудреців, яким на плянеті
Кохання було залишено лиши безлюдні
острови.

У геніїв — кохання велетрудні,
І про любов вони замало знають.
...Жінки переболять.
Жінки минають.
А генії вертаються у будні.
А генії вертаються у муки,
І їм, як відкриття, кохання сниться.
Предивна жінка, мудра й світлолиця,
Крізь сновидіння простягає руки.
А ранком — тротуар, неначе шків,
Жінок несе в плітки, помади й моди,
В будинки, що величні, мов комоди,
І застебнуті на гудзики дзвінків.
Вони зникають — грішні чи святі —
Жінки, яких затримати не можна,
І їм на плечі падає вельможно
Лапатий сніг, мов біле конфетті.
Торують зорі вічну колію.
Щось поїзди кричать про ніч та втому.
А генії вертаються додому.
В своє безсоння.
У любов свою.

З циклу "Вигнання"

та", "Божки", "Записки Кирлатого Мефістофе-
ля", "Чесність з собою" та багато інших. Напи-
сав Володимир Винниченко багато драм, які ви-
ставлялись в Україні та в театрах західної Ев-
ропи "Щаблі життя", "Моменто", "Базар",
"Брехня", "Закон", "Гріх", "Біла пантера",
"Пророк" та інші. Із творів Володимира Винни-
ченка широке розголослення здобув собі двото-
мовий утопійно-авантурницький роман "Сонячна
машина", в якім письменник намагається прове-
сти основну думку, що не колектив, а тільки ге-
ніяльні одиниці можуть ущасливити народ. Три
томи "Відродження нації" — це темпераментні
спогади з часів визвольної боротьби українського
народу, в якій він брав активну участь. Останній
твір, що вийшов за життя Винниченка — "Нова
заповідь". Після його смерти видано повість "На
той бік", "Пророк" та інші оповідання та роман
"Слово за тобою, Сталіне".

Багато творів Володимира Винниченка, особи-
льно драм, перекладено на чужі мови. В архівній
спадщині знайдено його твори російською, фран-
цузькою, чеською, польською, голландською,
норвезькою, румунською, єврейською, німець-
кою, італійською, болгарською і татарською мовами.

Помер Винниченко 1951 року в Франції в сво-
єму "Закуткові" в селі Мужен, що є поблизу
міста Канн, недалеко від Середземного моря.

Дружина Володимира Винниченка, яка вже
також померла, передала всю його літературно-
мистецьку спадщину Українській Вільній Академії
Наук у Сполучених Штатах. Його архів збе-
рігається в архівосховищі східно-європейської
історії та культури в Колюмбійському універси-
теті.

БЕНКЕТ-БАЛЬ

для відзначення заснування

ВИДАВНИЧОЇ ФУНДАЦІЇ

ІМ. І. П. БАГРЯНОГО

Субота, 21 лютого 1976 р.

8-ма год. вечора

AMERICAN HOTEL

52nd Street and 7th Ave., New York, N.Y.

ОРКЕСТРА Б. ГІРНЯКА

З СПІВАКАМИ

І. РАКОВСЬКИМ і М. ШКВАРКОМ

Квитки і столи замовляти

у п. Nina Grechniw, 2 Glen Road,
Park Ridge, N.J. 07656. Tel. (201) 391-6815

З ВЕРНЕННЯ

ВИДАВНИЧОЇ ФУНДАЦІЇ ІМЕНИ І. П. БА-
ГРЯНОГО І ЖІНОЧОГО ТОВАРИСТВА
ПРИХІЛЬНИКІВ ФУНДАЦІЇ

Дорогі Друзі-Земляки!

Жіноче Товариство Прихильників Фундації ім.
І. П. Багряного влаштовує бенкет-балль 21-го лютого
1976 р. в найрепрезентативнішому готелі Нью-
Йорку "Американа" з метою відзначити створення
Фундації, спопуляризувати її, та щоб прибуток з
циєї імпрези вкласти на розбудову Фундації.

Мета Фундації — створити із її відсотків фінан-
сові й організаційні засоби для видання мистець-
ких, літературних, наукових і політично-публіци-
стичних творів таких авторів, що були рушіями
всеукраїнського мистецько-культурного і політич-
но-громадського життя у вільному світі у повоєн-
них роках.

На кому ж, як не на нашому поколінні, лежить
цей невідкладний, але шляхетний обов'язок — під-
сумувати пройдені шляхи повоєнною еміграцією,
якій сповнилося цього року 30-ліття, та лишити
тривалий слід для наших дітей і наступників поко-
лінь. Подумаймо, що ж передамо нашим дітям і
внукам про себе й про шляхетні пориви нашої
еміграції, якщо не створимо твердого фінансового
фундаменту для ведення культурної, наукової й
політичної праці нашими найкращими інтелектуа-
лами і вченими?

Підтримаймо українських діячів у їхній непро-
миналній і шляхетній праці для добра і визво-
лення нашого народу!

Підтримайте заходи Жіночого Товариства При-
хильників Фундації морально, організаційно і фі-
нансово!

Прийдіть на бенкет-балль, щоб допомогти жінкам
Фундації Вашою доброю волею! Запросіть Ваших
друзів і Вашу молодь!

Якщо обставини не дозволять Вам прийти на бен-

НА НАЙБІЛЬШІЙ СЦЕНІ СВІТУ

(Із щоденника остатівки)

"Сором згадати, що ті наші дівчата зробили! Пані Парфенович так гарно описала все".

"Краще б вона не писала... То, дав би Бог, якось забулося б та й не потрапило б в історію".
(Із початкої розмови)

"Мені прикро, що описала. Але — мусила: я писала для історії! Писала те, що бачила своїми очима... А за куліси я не заглядала: не знаю, як там воно справді було... спростуйте..."
(Відповіла п. Парфенович на мій закид).

1945 рік.

Середа, 16 травня.

Інженер Яків Танцюра аж підскочив:

— І ти?! (Вона також...). Я ж тебе за порядну дівчину мав!... А втім — іди!... Хочеш переспати з хлопцем — іди ночу в СС-казармах! Яка тепер різниця? Однією більше буде... I не снилося до такого сорому дожити!... Що вони зробили?! Таж українська жінка, дівчина споконвіку високоморальною була! Ми, чоловіки, гордилися тим... А вони? Ніби на знак якогось невидимого режисера враз наплювали, в болото утоптали честь свою дівочу!... Кажеш, позаминулой ночі ночувала там? Є чим хвалитися! (I не червоні...). На саму думку, якими чорними буквами запишеться в історії оце моральне падіння, здається, кричав би на весь світ... Чому, як дійшло до такого?... Думаєш, я — вчорашній? Чи, може, сліпий? Та ж ми, старші, заходимо туди. Надивимося на оту ганьбу, а потім плачемо гіркими слезами. I знають йдемо: а може?... Може ж не всі? Заглядаємо в списки. Отже — ні! Навіть наймолодші — і ті "заміжні". I коли ж вона заміж виходила, як їй тепер шістнадцять, сімнадцять, чи хоч би й двадцять?... Рябий собака їх вінчав!... Перед лицем усієї Європи отак осоромити всю націю! Що тепер про нас західні народи думають?! Усі ж бачать. I заходять і роздивляються... Пройдеш казармами — скрізь хлопці й дівчата разом живуть: поруч сидять на ліжках, разом їдять, часто із однієї миски; дівчата хлопцям перуть і безсоромно на очах у всіх розвішують сушити. Це — вдень. А що ж там уночі робиться?! Страшно подумати — такого ще світ не бачив! — схудобились...

кет-балль, може Ви були б ласкаві купити один, чи два квитки, як пожертву на Фундацію, або скласти якусь суму, що є для Вас доступною.

З глибокою пошаною,

Галина ВОСКОВІЙНИК

Голова Фундації ім. І. П. Багряного
та Голова Жіночого Т-ва Прихильників Фундації

Коротко розкажую інженерові, що там робиться вночі. Більше — розповім іншим разом. Бо: 1) від моєї розповіді інженерові на деякий час відняло мову. 2) — поспішаю. Переді мною не близька дорога. Ще сьогодні хочу зайди до батька (так ми називаємо доктора Миколу Москалюка) і завчасно потрапити в казарми.

— Не пущу! — зупиняє мене Ольга, — тільки одну ніч переночувала в мене і вже йдеш? Підеш завтра. Як рано, о п'ятій годині, встанеш, то й дійдеш на час. Раніше десятої вони не від'їдуть...

Я тільки позавчора прийшла зі Шпальту. Там, за сорок кілометрів від Нюрнбергу, перебувала останні три місяці — спочатку в очній клініці, а як прийшли американці — у баворки. Із своєю співподорожницею, молоденькою кмітливою дівчиною-подолянкою, ми пройшли значно далішу дорогу: бо, за порадами німців, обходили різні небезпечні місця... Подолянка працювала в тій клініці, і сестри-черниці передали нею листа підружжю Лойбе. Гер і фрау Лойбе також пов'язані з клінікою: вона, здається, працювала в ній, поки це було в Нюрнберзі, а він відповідав за постачання всього необхідного. У час безперервних бомбардувань клініку вивезено до Шпальту, а Лойбе, поки можна було, навідувалися. Зв'язок урвався понад місяць тому. На щастя, жили вони в південносхідній околиці міста, і ми, ледве переставляючи ноги, попленталися туди. Тим паче, що ще від самого Зандрайту зустрічні остатівці дораджували або переночувати десь тут, або, добувши решту сил, прискорити ходу.

— Бідні діти! — обіймала нас фрау Лойбе, — пуститися в отаку дорогу!

Господар засипав питаннями, а господиня з матір'ю, нагрівши води, мили та розтирали нам ноги. На мої протести — не дозволю, щоб мені, молодий-здоровий, старші люди ноги мили, ніхто не зважав. Мовляв, змученому подорожньому завжди й скрізь це роблять..

Ідучи сюди, ми розпитали, де шукати своїх земляків; радили, що і її мої ще в Нюрнберзі. Усіх із мого табору перевезено в СС-казарми і цими днями відправлять їх додому. А вона ще матиме час вернутися до Шпальту по речі. Відмовляюся ночувати в гостинних німців і, хоч була вже поліційна година, прокрадаюся через проламаний паркан у недалекі казарми. Вони чудом лишилися цілі, уціліла й горстка будинків у цій околиці.

Радощам не було меж: отак угадати й повернутися вчасно! Чекаючи мене, дівчата вже кілька разів відкладали свій від'їзд. Більше відкладати не можуть: наказано їхати й звільнити казарму для інших поворотців. Ідуть сімнадцятого вранці.

— Який щасливий день: ми сьогодні й Олю бачили! Приходила прощатися.

Світла немає, тож як тільки смеркло, всі поглягали спати. Я сплю з Чайкою на другому поверсі вузенького ліжка. Лежимо й обговорюємо стан, у якому опинилися. Каже, що всі знайомі нам галичани лишаються. Будуть боротися проти насильного вивезення. А чи вдасться — ніхто не знає. (Я ще в Шпальті чула, що за кордоном лишатися тільки ті, хто вийшов з України перед 39-м роком). Із остівців лишаються такі, хто має наречених із-поміж галичан. Як настане сякий-такий порядок — одружаться. Лишаються й ті, кого ми так зневажали, бо волочилися з чужинцями. Іхня доля також вирішена: вони розбредуться по всій Європі — помандрують до своїх майбутніх свекрух. Це переважно міські дівчата. Мої односельчанки всі, як одна, їдуть додому...

Укладаємо такий плян: завтра рано я йду в "манастир" — ті дівчата ще не вирішили, що їм робити, і якийсь час лишатимуться тут. Вони й далі працюють у кухні. Але замість чужинецьких робітників — чехів, поляків та інших хорватів — там тепер розтаборилося американське військо. Дівчатам добре, то може й мене біля себе притулять. Із манастиря відразу вирушу до Ольги. Це десь на полі, недалеко Фюрту, цілий другий поверх займають українці. Там (та ще в доктора Москалюка) збираються неповоротці й радяться, що й як робити. Сама б я й не знайшла, але, на щастя, цієї ночі в монастирі ночує Люба. Ольга з Любою мають свою кімнатку. Переночувавши в Ольги, відразу повертаюся в казарми, а рано... або їду зі всіми додому, або...

— Боюся вертатися, — шепче сумно Чайка, — я старша, мені вже 25... Самі з танками й гарматами втекли на схід, а дівчат каратимуть. Во з німцем не воювали. Якби не Кіля, пробувала б і я лишитися. А так — мушу їхати: щоб їй чого в дорозі не сталося. Вона ж дитина ще — шістнадцять тільки. А закидатимуть "зраду" нам, зроблю умову: хай карають мене подвійно, а її додому пустять... Як вона радіє, що вже їдемо! Цілими днями на одній нозі крутиться та в длоні плеще примовляючи: "Додому, до матері! Додому, до матері!" Дивлюсь на неї й думаю не раз: якби так підніс її соняшничину та лозину, то, мабуть, не посorомилася б на "коня" сісти...

Коли ми з Любою вийшли Старо-Регенсбургською дорогою з лісу, і я оглядала руїни колись такого чарівного Дутцентайху, хтось мене покликав:

— Де ти взялася? Живеш у казармах? Коли в Україну їдеш? — дві секретарки 131-135-го цехів засипали мене питаннями. Почувши, що тільки вчора прийшла зі Шпальту й ще нічого не вирішила, обидві тичуть мені свої харчові значки. Ледве відперлася: що з ними робитиму, і де ті крамниці з харчами? Та й чи можливе постачання в оцю руїну... і грошей не маю. Запихають мені в кишеню й гроши... Взяли назад тільки тоді, коли я запевнила, що харчів, якщо лишуся, матиму більш, ніж треба. А їм, німцям, вони придадуться.

— Це ти? — хтось узяв мене за плечі. — Як добре, що тебе зустрів!

Повертаюся здивована.

— Я, пане Ріхтер.

— Скажи: чи я до вас, остівців, добрий був? — питає якось розгублено.

— Так, пане майстре!

— І я так думаю. бо як відзначувано мій ювілей, то й ви квіти подарували, а та, як її...

— Чайчевська, — підказую.

— ...гарно мене поздоровила. До того часу я й не знат, що вона по-німецькому говорити вміє... Т'о ж тепер ти повинна вирятувати мене з біди!

— Як, і з якої? — питаю, а сама не знаю, що думати. І що вони, оці троє, роблять тут? Може десь недалеко живуть, а ми раніше якось не зустрічалися.

Виявляється, моя допомога проста: хоче, щоб я віддала йому свого самоката. Не маю? То хлопець мій має. А шкода віддати — хай для майстра, що до остівців добрий був, украде. Однаково в кого — у німця чи в остівця. Во він, старий, уже з ніг валиться, у всі кінці бігає, висолопивши, як той пес, язика. Найприкріше, що чужинці їздять, а всі німці пішки ходять. А як хто й був на колесах, то не встиг відвернутися, як уже вкрали. Йому тільки що третього, на цей раз позиченого, свиснули! І тепер надія тільки на мене... Добре, він згоджується, що це не були мої земляки — після завтра ж додому їдуть. Але для нього мій хлопець хай таки вкраде!... Не маю хлопця? Хто б цьому повірив? Тож не лишилося ні однієї остівки, котра б "заміж" не вийшла! Якщо й була десь така, то вже тепер "чоловіка" придала... Хлопців я ще перед Шпальтом мала — хіба він не знає? Напевно давно їм голови кручу... Не думала про хлопців? А про що ж інше дівчина думає, як не про них?

— Я, пане Ріхтер, себе ще за дитину маю. А думки мої зараз дуже далеко від хлопців...

І такий він був жалюгідний, оцей, колись певний себе, чоловік! Я поспівувала. Мовляв, помогла б, якби могла.

Хто топиться — той за бритву вхопиться. Так майстер за мої слова:

— А може б... може б ти для мене вкрада?...

— Це не така дівчина, пане майстре! — заступилася за мене секретарка Іда. — А в цю хвилину навіть не знає, де їй прихилитися. Чи знаєте, куди вона оце пішки йде?... А завтра цю саму дорогу назад проміряє...

— Не май серця, — зітхнув майстер, — не хотів тебе образити... Сам не знаю, що кажу.. Bo я — безпорядний!...

Ідемо не поспішаючи. Головними, уже розчіщеними з-під каміння та цегли, вулицями їдуть тяжкі танки; величезні тягарові авта сунуть та й сунуть, аж стогне й здригається земля. Гуркотнява така, що голосу власного не чути. І ми звертаємо в бічні вулиці. Тут тихо, мертві. Мало уцілілих будинків, не видно людей. Любі заглядає в усі щілини, в усі ями... Заходимо в опустілий табір. Відгородивши від світу розбитими будинками, обкопавши воронками, вигріваються проти сонця дерев'яні бараки.

— Гей, хто в лісі — озовися! — гукає Люба.

Виявляється, це тут, окрадені із своїх трьох найкращих молодих років, лили невільничі сло-

зи її землячки. Тут вони страйкували проклинаючи, плакали співаючи:

Ой матінко-зірко,
як у строку гірко...

Та колишня наймичка-щасливіша: вона ж була на рідній землі.. .Переплакавши всі пісні, свої складали:

Чомусь тяжко на серденьку,
чуть слізоза не впала.
Мабуть, моя рідна ненівка
про доньку згадала...
Вона плаче — й я журюся,
з очей слізози дрібні ллються.

Знайшовши порожню бляшанку, Любка покотила її забрукованим подвір'ям. Будить тишу... Та мовчать скособочені бараки: порозчинуваними дверми й розбитими вікнами видихають полонянські прокльони. Відчиняємо й ті віконниці, що їх вітром причинило.

— Нехай висихають наші слізози.

Вітром, сонцем, місяцем і зірками переказували матері, щоб не плакали.

...Краще Богу помолися,
лягаючи спати.
Та прохожому дай їсти,
як зайде до хати

— Істи! І-ї-їсти!

Сідаючи їсти, про мене згадайте,
про горе в чужій стороні..
Хоч скислий калачик, хоч юшки оставте
на вечір нещасній мені.. .

(О. Л.)

І ось тепер я знову йду.

— То кажеш, що цю ніч очуватимеш у казармах... Добре робиш, дочки! — вислухавши мене, каже доктор Москалюк. — Треба їх підтримати на дусі: молодші радіють, а старші журяться, не знають, яку долю зустрінуть... Скажи, де ти їх набрала отаких?

— Кого?...

— Та ж дівчат, отих із твого табору, з твого села. Золото — не діти, справжній скарб! Гарно попрацювала. Із такими й варто було. Добре вихована!

Це якася помилка. Хто б їх виховував? Вони такі й були... Та й як батько знає дівчат із мого села? Вони ж у домівку не ходили (зустрічались з галичанами було заборонено). Із нашого табору прокрадалися туди тільки нас дві.

— Ти ж мене батьком називаєш? Поганий був би я батько, якби не знат, що дочки роблять... А твої дівчата прибігли до мене тоді, коли все тут валилося. Мовляв, чули про мене, знають. Простили, щоб і їм дав батьківську пораду... Пізніше й з інших таборів почали прибігати: збегнули бідні, яка страшна орда на них суне! А я порадити не вмів, сидів і плакав разом з ними.

— Діти, діти... Якби я квочка, а ви — курчата, я б вас крильми накрив! Та й не заховаєш же: багато вас...

Самі додумалися! Прибігають раз — твої ж — і кажуть:

— Не турбуйтесь, батьку! Ми знаємо, що зробимо. І вже в усі табори дівчатам переказали...

Але що про нас люди думатимуть, ті, що збоку дивитимуться?

— А ви тим не журіться. Рятуйтеся, як можете!... Інженер Танцюра, якби тепер був у казармах на місці котроїсь дівчинки, то з великою радістю по три рази на день хлопцеві б сорочку прав!... Я, старий, передати не вмів, а діти самі вихід знайшли! І такий простий...

У казармах — простий. Складвши пляна на наступних два дні, я, змучена дорогою, заснула. Розбудили мене якісь голоси. Прислухаюся.

— Та куди ти прешся? Обмацуєш... Дівчат? Яких дівчат? Тут самі хлопці, дівчат нема...

— Як — нема? У день же були. У цій самій казармі... Ми ж розмовляли з ними, жартували...

— Чайко!... Що це? — шепчу.

— Не бійся: ще ні одній нашій дівчині кривди не сталося. Ти бачила, як стояли ліжка? А тепер стоять вони інакше. Якби оце схотіла вийти з казарми, то не змогла б. Ми, дівчата, спимо посередині, а входи сюди тепер заставлені ліжками. І на них сплять хлопці. Щоб до нас добрatisя, треба через хлопців перелісти...

— У цій казармі дівчат нема! — почулося вже в другому кінці.

— І в цій нема, і в тій нема... Куди ж вони поділися? У день так багато їх, а вночі — ні одної..

— Братику, поділися! — торгувався п'яний. — Сам розумієш: фронт, полон — і все без жінська-ва тела... Будь другом, я заплачу: ось тобі півлітра приніс...

Я не раз будилася тієї ночі. І хто тільки не приходив! Одні питали девушки, інші — девчин. мадмуазель, сеньйоріт. А найбільше...

— Гирли?... Гирли захотів! Тут нікс, нікс гирл! Іди собі...

Уранці дівчата сміялися з моого нічного переляку. Боятися в казармах? Вони в бараках жили...

— Європа? Гнила — у цім випадку більшовики мають рацію, — розпусна Європа! Ще поліції стояли при входах, а вони вже зграями снувалися в сусістві таборів. Чекали, щоб кинутися на безборонних дітей... Ну й дівчата! Таких і в ступі не влучиш. Отак утерли "европі" носа!... Цікава дівчина ота твоя Бурдунка...

Це вона із папером і олівцем обійшла всі бараки. (А й трохи кляс не закінчилася: у 33-му осиротіла й думала не про школу, а — як не померти). Записала всіх, у кого не було тут брата або знайомого хлопця. Потім пішла в хлоп'ячий табір шукати таких, у кого не було сестри чи знайомої дівчини. Більшість дніпропетровських дівчат утекли з табору. Багато їх заприязнилися з німецькими родинами й тепер там поховалися; а ті, що давно придбали собі охоронців, пускалися з ними в мандри — далі на захід — у Францію, Бельгію. Уляну, нашу медсестру, забрала фройляйн Зіберт і виїхала з нею до своєї рідні. І все ж, хлопців було менше, ніж дівчат. Порадившися, вирішили шукати їх в іншому місці. Під охороною хлопців вирушила "делегація" під найближчий табір воєнних полонених. Їх ще охороняли, але вже крізь пальці дивилися, коли хтось наблизявся до огорожі. Почалося шукання земляків із своїх областей, із своїх або сусідніх районів; розпитув-

ТАНЦЮВАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ ОДУМ-У В ТОРООНТО
“ВЕСНЯНКА”

запрошує Вас на

ВЕСЕЛІ ВЕЧЕРНІЦІ

з мистецьким виступом

В СУБОТУ 14-го ЛЮТОГО 1976 Р.

початок о 7-ій годині вечора

в авдиторії церкви Св. Успіння,

3625 Cawthra Rd. — Mississauga, Ontario
North of Dundas, South of Burnhamthorpe

КВИТКИ ВСТУПУ ВЖЕ МОЖНА КУПУВАТИ У ЧЛЕНІВ КОМІТЕТУ

вали, із яких вони сіл і чи знають, і кого саме, у наших села... Там, у таборі полонених, Чайка напитала Сашка. Виявилося, вони, у різний час, училися в тій самій учительській школі.

— Братики рідні, порятуйте нас! — просили дівчата.

У казармах дівчата можуть спати: привикли, вже й не будяться. Тільки хлопці вдень позмінно досипляють. А в бараках нічні гости гірше повітряних налетів вимучувалися...

Відбулося розселення: частина дівчат перебралася в хлоп'ячий табір (його було збудовано поруч дівочого при самому кінці війни), і така сама кількість хлопців перешла жити в дівочий. На зісуненіх докупи ліжках спали поруч хлопець і дівчина. Не спали! — дрімали. Як тільки наблизилися кроки, чи блиснуло в сінцях світло ручної лампки — хлопці в мить перекочувалися до дівчат і обіймали їх. Посвітивши по ліжках і не знайшовши самотної, мисливці віддалялися. А хлопці перекочувалися на свої місця... щоб за хвилину повторювати все спочатку...

— Яке щастя, що я була в шпиталі! Аж страшно подумати, що зі мною сталося б. Якби навіть око була втратила, то й тоді не шкодувала б: щоб уникнути такої біди, варто оком заплатити!

Нашій розмові прислухається хлопчина років сімнадцяти.

— Чи ви розумієте, що кажете? Задурно втрачати око?! Ніякої ж небезпеки не було: хлопці нікому не дозволили б вас скривдити.

— Та в мене ні одного знайомого хлопця нема!

(Хлопці з моого села або мали тут своїх дівчат, або ходили з дівчатами. Зрештою, я їх мало знала і ними не цікавилася).

— А ми б знайшли хлопця і поклали б його поруч вас.

Так це ж не морально! Як дівчина, що хоч трохи шанує себе, може лягати поруч хлопця, а потім... обійтися?! Я б на таке не погодилася! І, значить, пропала б.

Не погодилася б? Про згоду ніхто й не питав би... А якби впиралася, то він, Петрик, зв'язав би й сам поруч ліг. А потім перекочувався б у ліжко, обіймав би й цілував би — найчистішим у світі поцілунком! (Коли небезпеки нема, то можна забавлятися й у панянок "не дотулись до мене"). Націю не можна поділити на хлопців і дівчат — це штучний поділ! Бо ми діти однієї матері-України. І коли насувається на нас смертельна небезпека, ми виступаємо суцільною родиною! У нас тепер нема ні хлопців, ні дівчат — ми всі однієї статі. У біді треба допомагати, рятувати одне одного.

Погоджуясь у дечому з Петриком, кажу, що нехтувати моральними принципами не можна навіть у найтрагічніший час. А він, розпаливши, починає викладати мені всю історію — скільки й коли завдано Україні кривди, коли гнано нас отарами в неволю; і якби в такі чорні години нашої історії ми ділилися на хлопців і дівчат, на чоловіків і жінок, то давно перевівся б козацький рід! Україну населяли б байдужі до неї байстрюки. Інша справа, якби вони, хлопці, мали в своїх руках зброю. На жаль, зброї в них немає... Ці ж дівчата незабаром стануть їхніми й їх братів дружинами... Чи мали б хлопці право називатися українцями, якби, ради принципу, жили тепер в окремих казармах і, як барани, приглядалися, як над дівчатами знущався б кожний, кому тільки

не лінь? І як потім цим дівчатам, а вдома — їхнім матерям у вічі дивилися б!?

До червоного розпалився Петрик, а дівчата за його спиною ледве стримуються, щоб голосно не разоміяталися.

— Петрику, йди снідати, — покликала Чайка й поклала край цій розмові.

— А нашої гості не кличеш? — кивнув Петрик у свою сторону.

— Гостя вчора з нами вечеряла. Нас же багато, а вона — одна. І кожна група хотіла б її за гостю мати. Тож снідатиме із Санями, обідатиме в "манастирі", а вечерятиме далеко звідси.

— Та мені однаково з ким, — по-господарському каже Петрик, — щоб тільки не була голодна...

— Та кажи вже щось... поки мовчатимеш? — у вічі питально заглядають мені дівчата. — Як тобі наш Петрик?

— Чудесне хлоп'я! Де ви його знайшли такого? І чий же він лицар?

— Чайка просила, щоб Килю оберігав... А знайшли... думаєш, що тільки ти та Оля щось робили? Ми також часу не марнували: виховували собі хлопців.

А за стіною переживає Петрик. І як це він не стримався? Отакого дівчині набалакав! Може вона образилася... Повівся зовсім не по-козацькому.

— Та ні, Петрику, — заспокоює Чайка. — Їй дуже подобалася твоя відповідь: вона так само думає, а тебе тільки перевіряла... Це ж та дівчина, що цілому нашому таборові виписувала газети й журнали. А з бібліотеки книжки приносила...

Треба рятувати одне одного... Полонених земляків прийшло більше, ніж треба. Побачивши, що вільні, нема вже сторожі, вони, роздягнувшись до пояса — скинули ненависний напис "совєт", прибігали до табору. Може на щось придадуться. Ось треба ж буде якось жити, іжу добувати. Це вони робитимуть.

— А вже ви, ріднеські, посвідчіть на допитах, що ми з вами разом в острівському таборі були. Що ніколи в полон не здавалися... Може меншу кару присудять нам. А може всі Україні тільки з вагона, крізь загратоване вікно, побачимо...

В останні місяці війни кілька цехів було вивезено з Нюрнбергу. У спокійніші міста. Так частина наших таборян опинилася в Байройті, й Бад Нойштадті. Від'їзд на батьківщину відкладали всі, поки не домовилися одні з одними, що робити далі. Так одного раннього ранку дві Наталки з Василями вирушили в Бад Нойштадт і Байройт. Розминувши з ними, кілька годин пізніше увійшли в казарми дві Оксани з Іванами — звідти післанці. Умовлялися: ті, кого першими привезуть у великий збрінний табір, мають — хоч і розстрілом погрожуватимуть! — чекати на решту. Поки всі не зберемося. Щоб і "там" разом, однією сім'єю бути...

— Батьку, що нам робити? Ми не всі: однією нема! Якщо прийдеться в Сибіру поневірятися, не дай, Боже, опинитися їй між чужими! А як додому пойдемо, то нас же спитають:

— А Галя де?

Що скажемо її родині?... Не знаємо, чи й живе зона...

— Я радив ще почекати. Казав, що ти така, що не засидишся, прийдеш, як тільки зможеш... Як скінчилося — то скінчилося... Не буде вже такої наруги над дітьми! (Нова почнеться...). Тим дітям треба було ще материних пестощів та щодня хоч по склянці молока. А їх половили й на чужину повезли! І радісно мені, що вони не розгубилися, дали собі раду. Що, залишенні на поталу, зуміли об'єднатися, створили один фронт. Ні, не перевірівши ще козацький рід, і — не переведеться! Хто б не був гордий, належачи до такого народу! Наші жінки завжди були високоморальні, а цей період згадуючи, ім'я української жінки, запищеться в історії золотими буквами... Тільки подумати: відірвані від родини, завезені на чужину, малолітні дочки моого народу знайшли спосіб протистояти негідникам усієї Європи й Америки! І так мені радісно, що хочеться співати! Погайте хто гітару: Галині заспіваю.

Доктор Москалюк гарно співає, а скільки пісень знає він!

...Хто буде знати,
дай же вустонька поцілувати.
Дам ручку на хвілю,
а вуст не нахилю...

— Радію, коли бачу двоє наших — хлопця й дівчину — разом. А якщо це острівці, то в моїх очах вони — Женя й Микола.

Женя! Я про неї була крашої думки! Тоді, як інші дівчата вдають, Женя... живе з хлопцем!

— Помиляєшся: вона живе зі своїм чоловіком.

— Цікаво, "який рябий собака їх вінчав?"

Присутні — їх тут не бракувало — разоміялися, а доктор замахнувся на мене гітарою.

— Перепроси! Зараз же перепроси Рябка! Хто їх вінчав? Я, грішний... Вони ще вдома любилися. Думали: в Німеччині поберуться. А виявилося — заборонено, якщо ти не німець... Ті діти років два за мною слідом ходили. Просили: "Батьку, зробіть якось, щоб ми на чужині разом були". Я не міг, а до острівців то й права ніякого не мав. Та коли побачив, що все валиться, що вже не докопуватимуться, хто шлюбну метрику виставив — а тут же дівчині захисту буде треба: страшний суд наблизався... — сам покликав: "приводьте свідків". Але умову їм поставив: має бути українське весілля... На бідних острівців чого вже не понаписувано й не понабалакувано. А заглянути дітям у душу, поцікавитися, чому ж воно так — ніхто й не подумав... Звичайно, були вийнятки — де їх нема? Дівчат маю на увазі...

Проспівавши кілька пісень, батько відклав гітару.

— А ти поради в мене й не питаєш... То слухай, що я тобі скажу: вертайся додому! Щоб не відстала від своїх земляків. Із ними не пропадеш, куди б не закинула вас доля. Не знати ж, як воно ще буде: нахваляються всіх половити. І як доведеться іхати пізніше — будеш між чужими. А між ними можуть бути донощики, вислужники... Навіть як і вдасться лишитися — що робитимеш? Чу-

жина не для тебе... Ой якби ж ти знала, як тяжко емігрантом бути!... Правда... Багато лишається... І всі вони якось пристосовуються. Тобі ж рідної землі треба, а тебе — отим дівчатам.

Чи й справді я їм потрібна? Підтримувати тепер на дусі їх — саме я — не зможу. І разом ми вже не будемо, як не були й перед війною. Усі мої земляки — діти колгоспників, тим шляхом вони й підуть. Моя ж стежка в інший бік простелеться. Та, що її багато років топтав мій батько... Це дуже зворушило, що вони турбуються мною, казали ж: "як треба буде, то ми її пеленами накриємо!" ...А мое "виховування" їх у таборі було інакше, не таке, як доктор думає. Вони плакали за матерями, а в мене її не було; плакали за склянкою молока, а я про нього знала тільки те, що воно біле... Тужили за домівками, а я вже й перед війною в ній не була... Неблизька стежка до їхніх сердець несподівано подовшала. Виявилося, що я опинилася в подвійній тюрмі: кожним моїм рухом, словом, думками і, навіть, почуттями вирішила покерувати Явдоњку. Малописьменна, але старша роками, моя двоюрідна сестра уважала за свій обов'язок вивести мене, недорослу, в люди. Навчити мистецтва жити. Щоб у майбутньому не розділила долі свого батька (Явдоњчиного дядька). На батьківщині це було неможливе, а тут — ми жили разом... "Навчити" — не те слово. Це був справжній терор. До кого б я не обізвалася, ЦО б не сказала — у всьому Явдоњка щось добавчувала. І починала мене гризти. За її настановами я мала б: ніколи не виявляти своїх думок, завжди підтакувати, нікому нічого не заперечувати. Робити все те, що інші роблять, хоч би від того душа моя виверталася; приховуючи ворожість, кожну "сучу дочку" використати, щоб поліпшити своє життя...

Скільки вона докладала зусиль, щоб викресати в моїй душі ненависть до всіх! Бо це ж, мовляв, ті, що розпинали моого батька, загнали в могилу матір... Не вони — малі були — то їхні батьки. Не загнали — то чому не оборонили? І вона свого досягла: були такі хвилини, коли я ненавіділа Явдоњку так, що інша людина не потрапила б і найлютішого ворога. Явдоњка зі свого боку дуже пережила, що я такий неподатливий "матеріял". І, розчарована, відступила; збоку придивлялася, мучилася аж поки не опинилася в Бад Нойштадті. У багатолюдному таборі напочатку я була самітна. Усі плакали "істи", і я мало не плакала. І про це якось сказала фройляйн Зіберт, лягерфюрерці. Незабаром наш табір було покарано, усіх приміщено на кілька місяців у збірному. А коли фабрика забрала нас назад, знову у свої бараки, та добра жінка чекала вже мене з газетою. Так я натрапила на джерело духової поживи — почала виписувати собі газети й журнали. Виписала й тим дівчатам, що з ними працювали за одним столом. Потім — усій кімнагі, а потім... Спочатку листоноша приносив, потім візком привозив, а вкінці — возом. На це звернуло увагу Гестапо: чому це у найбільші табори газет і журналів приходить по кілька примірни-

ків, а в наш — більше, ніж у всі нюренберзькі табори разом? Але в таборі не було старших, яких можна було б у чімсь підозрівати, а все те навиписувала, як пояснила їм фройляйн Зіберт, студентка, любителька читати. Про перевірки вона повідомляла мене заздалегідь. Мовляв, ховай свій щоденник, а Ольга хай вірші сковає. Пропаде ж, як заберуть... Якщо й є якась моя заслуга, то хіба в тому, що в таборі перестали плакати й співати

Ой матінко-пава,
тепер я пропала...

а співали

"Розпрягайте, хлопці, коні..."

Вислухавши батькову пораду, я зітхнувши кажу:

— Ви уважаєте, що я їх виховала. А тепер їони — дівки. І знаменито радять без мене... Та й чому це треба було їх виховувати? Я вже однадцятирічною сама за себе думала!

— Не прирівнуй себе до них: ти ж ненормальна. Тобі незнані найпростіші людські почуття... Але тепер тих дівчат саме ТОБІ треба. Тому й хвилини не вагайся — ідь. Щоб не відбилася від них.

Вельмишановний Пане Редакторе!

В рецензії на мою книжку "Максим Березовський, життя і творчість" ("Нові Дні", вересень 1975) д-р Богдан Кущнір зауважив, що одна з-поміж згаданих мною теоретичних праць про генерал-бас (автор: Георг М. Телеман) була написана не в другій, а ще в першій половині 18 стол.

Хочу вияснити, що на 66 стор. моеї праці мова була не про Георга Ф. Телемана (1681-1767), а про його внука Георга М. Телемана (1748-1831), якого праця "Unterricht im Generalbass-Spielen" з'явилася 1775 р., тобто за життя М. Березовського.

З правдивою пошаною

Василь Витвицький

З НОВИХ ВИДАНЬ

Недавно вийшла з друку праця
Д-РА ВАСИЛЯ ВИТВИЦЬКОГО
про життя і творчість визначного українського композитора 18-го стол.

МАКСИМА БЕРЕЗОВСЬКОГО

Монографію можна замовляти у видавництві:

M. P. Kots
1215 — 17 Summit Ave.
Jersey City, N. J. 07307, USA

ONTARIO

**Government
Information**

**Хибна бизнесова практика ранить
кожного**

Ось що Онтаріо робить для Вашої охорони

Ми маємо нове право в Онтаріо, яке називається БІЗНЕСОВИЙ АКТ ПРАКТИКИ. Його мета — стримати нечесні бізнесові практики в продажу для публіки. Ось що право каже:

- Воно забороняє фальшиві, ошуканчі або хибні практики в продажі продуктів і послуг,
- Воно забороняє вживати вищі ціни, нечесні контракти і методи підвищення цін,
- Допомагає людям дістати гроші з поворотом, якщо продавець підприняв нечесні способи в тому.

Провінція Онтаріо хоче, щоб ви дістали ваші гроші, варті того, що ви закупили. Видаткові речі, як авта і доми вимагають дещо подумати, і уряд Онтаріо

приготував декілька зразків із брошурок, які вам пояснять, на що звернути увагу при нагоді купна і що зробити в тому напрямі:
"Купуєте авто"
"Купуєте дім і посілість"
"Купуєте кондомініюм"
"Позичаєте на моргедж".

Ви можете також отримати брошурку п. заг. "Баланс на маркеті" — довідник для споживачів Бізнесового Акту Практики".

Якщо ви бажаєте мати копію одної з тих брошурок, або бажаєте подати звідомлення про нечесні бізнесові практики, пишіть до:

Ontario Consumer
Queen's Park
Toronto, Ontario M4Y 1Y7

Ministry of Consumer and
Commercial Relations
Sidney Handleman, Minister

Province of Ontario

William Davis, Premier

Сучасні зміни в Канадському Акті Забезпечення Безробіття можуть відноситися до ВАС.

Вони можуть стосуватися таких справ як:

- добровільне залишення вашої праці
(правосильне від 4 січня 1976)
- полегшуючі закони у хворобозах допомогах
(правосильне від 1 липня 1976)
- покриття забезпечень для людей віком від
65 років угору (правосильне від 1 січня 1976)
- узaleження допомогової ставки
(правосильне від 4 січня 1976)
- полегшуючі закони в допомогах вагітним
жінкам (правосильне від 1 лютого 1976)

Якщо ви бажали б більше інформацій відносно поданих, або інших
zmін, візьміть брошуру **"What happens now..."** — "Що тепер діється..."
у локальному бюро (UIC) Канадське Забезпечення Безробіття.

Unemployment Insurance
Canada

Assurance-chômage
Canada

Robert Andras, Minister,
Manpower and Immigration

ПАМ'ЯТІ СЕРГІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА ПИЛИПЕНКА

Я говоритиму про письменника Сергія Пилипенка*). Власне, ця стаття повинна б називатися "Хто такий Пилипенко і чому про нього треба говорити?" Ім'я Пилипенка майже невідоме українській еміграції, а на Україні, хоча С. Пилипенка тепер реабілітовано і його пам'яті вже було присвячено кілька статей, доповідей і навіть ювілейних вечорів, для широкого кола читачів він далі лишається невідомою постаттю. Твори його перевидано маленькою збірочкою і малим накладом (сім тисяч примірників); правда, поговорюють про "потребу повнішого видання його творів"¹⁾ — маймо надію на це. Щодо нашого еміграційного читача, то він міг довідатися трохи про Пилипенка зі статті Анатоля Гака в "Українських вістях"²⁾, та з прекрасних спогадів Докії Гуменної про свого колишнього вчителя і, можна сказати, рятівника Сергія Володимировича Пилипенка, що були надруковані у 2000-ім числі того ж часопису³⁾.

Хто ж був Сергій Пилипенко? Є два роди біографій: офіційна — з датами, переліком творів, посад тощо, і приватна або більш інтимна, яка показує людину у її стосунках з іншими людьми, у її кожноденних вчинках. Оця друга біографія є справді людяна, вона найцікавіша і найвартісніша, відкриває душу людини, її справжнє обличчя, її людську суть. Якраз отакий портрет С. Пилипенка я хотіла б намалювати, але для початку дещо з "офіційної" біографії⁴⁾.

Сергій Володимирович Пилипенко народився 1891 року в Києві. Батько його був народним учителем і походив з безземельних козаків. Він виховав сина в революційному дусі (sam він належав до партії Народної Волі), отже не диво, що молодий Пилипенко захоплювався соціалістичною літературою, читав Драгоманова, Франка. Коли, скінчивши Першу Київську гімназію, він вступив до Київського університету на філологічний факультет, то йому не пощастило закінчити університет саме через ці революційні переконання. В 1912 р. за розповсюдження нелегальної літератури С. Пилипенка виключено з третього курсу і ув'язнено. Пізніше він пішов учительювати, а закінчивши вчительські курси при Глухівському інституті, викладав історію, літературу, логіку і психологію. Під час Першої світової війни Пилипенко був на фронти (офіційні джерела тепер не згадують, що за хоробрість С. Пилипенка дістав кілька військових відзнак і за короткий час дослужився до ранги полковника).

*) Основою цієї статті є доповідь, виголошена в Детройті на зборах, присвячених 50-літньому ювілею Українського Вільного Університету (тепер він у Мюнхені) — у серпні 1972 р.

Перебуваючи в армії, увійшов до складу солдатських комітетів як есер і, повернувшись до Києва в 1917 р., став членом ЦК есерівської партії та редактором газети "Народна воля". У 1919 році став членом комуністичної партії. Після закінчення громадянської війни С. Пилипенко займав ряд керівних посад у видавництвах "Книгоспілка", Держвидав та ін. 1922 року він заснував спілку селянських письменників "Плуг", яка пропонувала до її ліквідації 1932 р.

З кінця 20-х років Пилипенко був директором Науково-дослідного інституту ім. Тараса Шевченка в Харкові⁵⁾, очолював редколегію двомісячника літературознавства "Літературний архів", багато років був головним редактором Держвидаву, редактував ряд наукових видань — творів українських класиків; остання, підготована ним збірка творів Ст. Васильченка вийшла вже після арешту Пилипенка, звичайно, без згадки імені головного редактора. Його перу належить багато праць про Шевченка та Франка, завдяки яйому вийшла перша антологія білоруської поезії в українських перекладах, переклади українських поетів — Павла Тичини, В. Еллана та ін. — на російську мову ("Антологія української поезії") були видані також переважно його заходами (невелику частину віршів переклав Олександр Гатов). Сам С. Пилипенко також був майстром літературного перекладу: переклад з есперанто "Євангеліє часу" Поля Бертло, підготував до друку переклади грузинських байок, які, на жаль, не вийшли друком. У 1929 р. С. Пилипенко разом з професором Німчиновим презентував Україну на Першому Всеслов'янському Конгресі філологів в Чехо-Словаччині. У 31-32 роках С. Пилипенко належав до редколегії "Літературної газети" та "Вістей", в різні часи був редактором "Комуніста", "Селянської правди", був відповідальним секретарем Федерації радянських письменників України.

Коли в 1932 році почався розгром української інтелігенції, ніхто й припустити не міг, щоб Пилипенкові, який мав отаку біографію, щось загрожувало. Однієї ночі до нього з'явився Володимир Сосюра й третячими руками простягнув яйому пачку своїх віршів: "Прошу, сковайте десь у себе, бо мене кожної хвилини можуть забрати, ну а вас, звичайно, не візьмуть". Чи це не іронія долі? Пилипенка через кілька днів арештовано як "буржуазного націоналіста" і "ворога народу", заслано на Сибір без права листуватися (його родину офіційно повідомлено, що С. Пилипенко "розстріляний без суду"), там він і помер десь 1943 року — не то 11-го липня, не то 3-го березня точно невідомо. А В. Сосюра, Пилипенків вихованець, став славним поетом, ще й ордена дістав. Але таких несподіванок можна знайти чимало.

Ось, наприклад, Дм. Косарик, котрий у 1934 році підписався під ганебною статтею про "Плуг" і "дворушника" Пилипенка для російської Літературної енциклопедії⁶), той самий Косарик, як читаємо в "Літературній Україні" з 15 жовтня 1971 року, виступив на вечорі, присвяченому "пам'яті незабутнього", тобто Сергія Пилипенка. "Говорячи про необхідність зберігати пам'ять про видатних діячів нашої культури, — пише кореспондент, — П. Панч та Д. Косарик звернули увагу на те, що ні в Києві, де народився письменник, ні в Харкові, де містилася редакція газети "Селянська правда", нема меморіальної дошки С. Пилипенка". Гадаю, що Косарикові стало б дуже ніяково, якби йому хтось тепер пригадав оту його статтю, але лишило це на його совіті. — вона його, видно, й так мучить.

Отже, діяльність С. Пилипенка встає досить виразно з цієї "офіційної" біографії. Залишається тільки додати, що багато з сучасних письменників увійшло в українську літературу завдяки Пилипенкові. Серед них такі імена як Володимир Сосюра, Петро Панч, Іван Сенченко, Андрій Головко, Ол. Копиленко, Сава Божко, Василь Минко, Леонід Первомайський, Наталя Забіла. Василь Чапленко, Володимир Гжицький, Кость Гордієнко, Олесь Донченко, Григорій Елік, Василь Мисик, Докія Гуменна. Колись, коли вони робили перші кроки в літературі, Пилипенко їх підтримував, допомагав їм морально й матеріально, терпеливо вчив літературної майстерності, виводив "у люди". І тому ота друга, справжня Пилипенкова біографія включає спогади Пилипенкових вихованців, які з вдячністю й дійсною любов'ю згадують свого "папашу", як його окристили підлітки. Ось Марія Романівська в своїх спогадах "Плугатар України"⁷) згадує таку сцену. Відбувається нарада членів спілки "Плуг":

Сашко Копиленко продовжує торохкотіти:

— Індустріалізація плюс електрифікація знищать багато міщанських пережитків і забобонів. — Він помічає пильний погляд Сергія Володимировича на своїх червоних промерзлих руках і додає: — Ну хіба не пережиток ці гарячі буржуйські шуби, які не пропускають цілющого морозяного повітря? Тіло не дихає, обміну нема...

Тут Папаша сердиться. Ми всі бачимо, як він червоні, і чорні вуса його смикаються. — Досить! — каже він. — Досить розводить мені лівизну. Я сказав, значить так і буде... І тут дехто, і я в тому числі, розуміє, в чому річ. У Копиленка нема зимового пальта. Папаша ухвалив купити йому пальто. Сашко довго сперечався. Папаша переміг.

А ось подібний епізод з інших спогадів. В Науково-дослідному інституті була прибиральнія. Вона з чоловіком дуже бідувала. Був це рік 1932. Якось Сергій Володимирович, як директор, дістав ордер на зимове пальто. Він прийшов додому і дуже винуватим голосом сказав своїй дружині, що, мовляв, він же має пальто (йому вже було не менш як десять років), а ось син прибираль-

ниці ходить у подертому й старому, то він і віддав їй свій ордер. Або такий типовий випадок. Узимку 1932 року, коли на Україні був страшний голод, Пилипенко, якось проходячи в Харкові через базар, побачив селянку. На цій жінці не було нічого, крім довго вишитої сорочки. Вона виглядала, як кістяк — шкіра й кості. Тиняючися як тінь по базару, вона підбирала щось з землі і їла. У ті роки допомога голодним була суверо заборонена, але Пилипенко привів цю жінку додому, там її довго мили, виварили її брудну сорочку, нагодували. І ця жінка лишилася жити в родині Пилипенка аж до його арешту. Або ось такий іще випадок. Якось Сергій Пилипенко їхав потягом (це було десь на початку двадцятих років). Вікна всі були повибивані, а надворі стояли морози. Вагон був переповнений. Поруч з Пилипенком сиділа жінка з малою дитиною на руках. Дитина мерзла, кахикала, і ось, щоб захистити її від холоду, Сергій Володимирович став перед вікном так, що закрив її своєю широкою спинсою. На ньому був той самий славний сірий кожушок, що його намалював Довженко в дружньому шаржі на підлітка папашу. Отак Пилипенко простояв чотири години, а коли приїхав додому, то мав подвійне запалення легенів, від якого ледве не помер. Якби не товариші, які з ним їхали і це бачили — і пробували відрадити його від такого вчинку, — то ніхто про це й не довідався б. Коли хтось пізніше про це починав розповідати, то Сергій Володимирович завжли дуже сердився і ніяковів. І так у всьому. Романівська згадує, як Пилипенко влаштував її поїздку на курорт до Криму (вона мала туберкульозу), а пізніше вона дізналася, що Пилипенко заплатив за путівку з власної кишені. Згадує вона й про те, як Пилипенко, щоб допомогти студентам, давав їм переклади: "не можна сказати, — пише вона, — щоб наши переклади були бездоганні. І ось Сергій Володимирович сидить уночі, терпляче виправляє наши переклади, переписує інколи цілі сторінки... А ми... одержуємо гроші". Гуменна згадує, як Пилипенко влаштував її "творчу подорож" по селах України, щоб дати їй якийсь заробіток, і не лише заохочував її до письменницької праці, але й друкував її нариси. дарма що його вже почали ціквати й закидати йому підтримку Гуменної, яка, мовляв, симпатизує куркулям.

З усіх цих оповідань постає фігура мужньої, лицарської й справді гуманної людини, яка віддавала всі сили на службу людям — отому самому українському народові. І ось так допомагав створювати українську культуру. Бо що таке культура, як не надбання людських душ, талантів, думок і почувань? А Пилипенко подавав приклад високої людяності.

Тепер, отже, на Україні Пилипенка реабілітовано. Але, звичайно, та реабілітація робиться з певних політичних міркувань і не має якихось гуманістичних цілей. Пилипенко реабілітовано як комуністичного діяча, хоч і з виразним національним обличчям (за це обличчя він, власне, й постраждав і віддав своє життя), але тепер у

УРОЧИСТА ПОДІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ГАРВАРДІ

З НАГОДИ ІНАВГУРАЦІЙНОЇ ЛЕКЦІЇ АКАДЕМІКА ОМЕЛЯНА ПРИЦАКА, ПЕРШОГО
ПРОФЕСОРА І КЕРІВНИКА КАТЕДРИ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ
ІМЕНИ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Частина учасників інавгураційного святкування по
Богослужбі, перед університетською каплицею.

т. зв. радянських комуністів "новий курс". Вони хотіть довести неспокійному молодому поколінню, що були ж віддані комуністи — українці, які творили українську комуністичну культуру. Підкреслюється, звичайно, що їх несправедливо засудили — винуватий у всьому "культ особи". Тепер, мовляв, це все належить до минулого, ми таких ось людей, як Пилипенко, реабілітуємо. шануємо — дивіться, які ми ліберальні, які ми справедливі! Молодь має зробити висновок: дійсно, можна бути ідейним комуністом і лишатися українцем, нема чого протестувати, домагатися якоїсь там незалежної України. На це розраховує партійна верхівка, але молодь сприймає все по-своєму. Іван Коляска, автор відомої книги про стан освіти на Україні, розповідав, що коли він був у Києві, він там уперше почув ім'я Пилипенка від українських студентів, які самі роблять розшуки по бібліотеках, з жадобою читаючи всі українські періодичні видання 20-х років. Вони самі віднайшли праці Пилипенка і зрозуміли, яку велику роль він відіграв у розвитку української літератури. І зрозуміли це без коректив і пояснень партії, інтуїтивно збагнувши, що крилося за всіма гучними гаслами літературної полеміки між "плужанами" і "ваплітнями" та чим мотивувалися репресивні дії компартії проти тих і тих. Адже в згаданій статті Д. Косарика в *Літературній енциклопедії* недвозначно говориться про Пилипенка, що "у своїх статтях він (Пилипенко — ред.) захищав тезу про паралельність селянства як класу, відкидаючи керівну роль пролетаріату в революції. Полемізуючи з Хвильовим з приводу вузько організаційних питань, він одночасно солідаризувався з ним і з його націоналістичною програмою відриву української культури від російської соціалістичної культури"⁸).

24-го жовтня 1975 року відбулася значна історична подія — інавгураційною лекцією професора Омеляна Йосиповича ПРИЦАКА урочисто і на весь світ проголошено, що в Гарвардському університеті відкрито катедру історії України імені Михайла С. Грушевського.

Як відомо, три українознавчі катедри — історії України, української літератури та української мови — офіційно відкрито в Гарварді давніше, коли закінчили збирати фонд на ці катедри і забезпечили їх існування навіки. Так само раніше вже проголосив президент Гарвардського університету, що першим керівником катедри історії України він призначив професора Омеляна Прицака.

Після того офіційного призначення і урочистого відзначення (24 жовтня) лишилися ще дві катедри, що чекають призначення керівників для них — для

Хоч у цих обвинуваченнях усе перекручене, проте, як то кажуть, на злодії шапка горить: досить було письменників писати на українські теми, особливо селянські, робити щось для розвитку української культури, щоб його звинуватити в націоналізмі і бажанні "відірватися" від Росії.

Говорячи про культуру, а також і про українське село, хочу висловити кілька міркувань, які мають зв'язок із Пилипенковою творчістю, а разом і з українською літературою взагалі. Ідеється про те, що селянська тематика, так би мовити, селянський дух був і лишається притаманним українській літературі — так бо склалися історичні обставини на Україні, що у нас бракувало освічених, свідомих українців, які хотіли б творити "міську" культуру, бо й самого українського міста не було. На цю тему знаходимо кілька цікавих завваж у спогадах Ю. Смолича, які недавно друкувалися у "Вітчизні"⁹). Він вважає, що силою факту більшість післяреволюційних письменників України походить із села, тому й творчість їхня тяжіє до сільських тем, тобто до того, що їм найбільш знайоме і близьке. І для того, щоб урбанізувати українську літературу, треба переробити психіку отих письменників, вчорашніх селян. Доля правди в цьому є, хоча багато можна було б тут додати. Так чи так, а українська література існує й має виразне українське обличчя якраз через оцей селянський дух, тому можна запитати: чи існувала б вона — українська культура — взагалі, якби не було українського села, якби не було селянина з його піснею, з його мовою, яку він зберіг для літератури аж по сьогодні? Питання це зовсім не академічне, а практично-життєве.

(Закінчення в черговому числі)

катедри української літератури і катедри української мови. Не завершено ще й збору фонду для Українського наукового інституту, який стане осередком науково-дослідної праці як для вчених усіх трьох катедр, так і для вчених з-поза Гарварду. Дотепер зібрано на Інститут понад пів мільйона доларів, лишилося зібрати ще приблизно півтора мільйона доларів, щоб забезпечити також на-віки й існування Інституту.

Урочисте відзначення того, що в Гарварді вже почала діяти катедра української історії, стало справжнім українським днем у всесвітньо відомому американському університеті. Як і годиться, почався цей день спеціальною відправою в університетській каплиці — з проханням Божого благословення Омелянові Пріцакові, який був, є і надалі лишається головним архітектором УКРАЇНСЬКОГО ГАРВАРДУ, а відтепер він буде очолювати катедру української історії. По Службі Божій відбулася інавгураційна лекція професора О. Пріцака в розкішній залі бібліотеки Ламонт, лекція на тему: "Походження назви РУСЬ" (англ. мовою "The Origin of Rus").

Кваліфікований переклад цієї лекції буде згодом надрукований у нашому журналі повністю (лекцію виголосив проф. О. Пріцак англійською мовою).

Вступне слово сказав і представив слухачам професора О. Пріцака декан історично-філологічного факультету Гарвардського університету д-р Генрі Россевський, який говорив про проф. О. Пріцака як про свого друга, як про найкращого кандидата на завідувача катедри української історії, як про вченого з величими заслугами — автора великої кількості наукових праць, близкучого організатора і вченого незвичайно широкого діапазону. Особливо і зворушливо прозвучали слова декана Россевського, коли він говорив, що йому особисто дуже близькі українські студійні проблеми, бож його батьки, хоч походили з Білорусі, здобули свого часу вищу освіту на Україні — в Київському університеті святого Володимира.

У своїй півторагодинній лекції на тему про походження назви РУСЬ проф. О. Пріцак зробив сміливу спробу заперечити дотеперішні гіпотези, а зокрема норманську і антинорманську теорії, висунувши —

як найбільш обґрутовану історичними фактами-доказами — свою теорію, що спирається на переважніше дані, взяті з найширших джерел світової історії.

Того самого дня, цебто 24-го жовтня, проф. О. Пріцак прочитав ще одну лекцію для активу ФКУ на тему: "Де шукати наших традицій" (українською мовою).

А ввечорі того ж дня відбувся хоч і скромний, але в незвичайно теплій атмосфері бенкет — на пошану професора Омеляна Й. Пріцака, первого керівника катедри історії України імені Михайла С. Грушевського. Цим бенкетом був завершений український день у Гарварді з нагоди інавгураційної лекції первого професора української історії в новствореній цитаделі української науки. З короткою промовою — українською мовою! — на цьому бенкеті первім виступив професор Едвард Кінен, член Гарвардського комітету українознавчих студій, який дав високу оцінку дотеперішньої діяльності творців гарвардського чуда, указав на великі заслуги в цьому професора Омеляна Пріцака — як організатора і вченого. На закінчення своєї промови проф. Е. Кінен підніс тост на честь проф. О. Пріцака і його дружини, що всі присутні підхопили гучними оплесками і проспівали многій літі подружжю Пріцаків.

Після проф. Е. Кінена ще промовляли: д-р Ярослав Падох, ред. Іван Кедрин-Рудницький, о. Мирослав Харника, д-р Фр. Сисин і Петро Яцик. Крім усіх привітів, під час бенкету були зачитані привіти письмові, а серед них і від професора Юрія В. Шевельова, Митрополита Мстислава, проф. Ігоря І. Шевченка, проф. Ол. П. Оглоблина та ін.

На другий день — 25 жовтня — в приміщенні Українського наукового інституту відбулося дві важливі наради: одна — в справах організаційно-фінансових, на якій головував Степан Хемич, а друга — на чолі з проф. О. Пріцаком — у справі наукових конференцій в Українському Гарварді на наступні два роки; на цій нараді спроектовано програму двох перших конференцій — з найдовіннішим розглядом і науковою аналізою русинізаційної практики КПРС на Україні. З мовознавців, крім проф. О. Пріцака, в цій нараді брали участь професори Яків Гурський і Дмитро Ки-

Інавгураційна лекція: авдиторія

слиця. Поза цією нарадою ще була тут коротка розмова з приводу тривожної посухи на низі редакторів української еміграційної преси — і однозідно рішено (у принципі): не пізніше 1977 року відбути при Гарварді солідні літні курси для українських журналістів і редакторів. У цій розмові брали участь: проф. О. Пріцак, редактори Д. Кислиця (реферував справу) і Ів. Кедрин-Рудницький.

На нараді під головуванням магістра С. Хемича по-діловому обмірковано стратегічний план завершення збірки фонду на вічне забезпечення Українського наукового інституту — протягом 1976 ювілейного року, а під кінець наради учасники її декларували від себе такі суми на фонд Інституту: І. Іванів з дружиною — 9.000 дол., Петро Яцик — 9.000; по 1.000 дол. — І. Сливка, В. Медух, М. Корчинський, Б. Тарнавський, С. Хемич, д-р Я. Падох, Я. Дужий, А. Сливоцький, пакі С. Залітач, М. Іванців, В. Лагошняк; по 500 дол. — М. Смородський та П. Палюх. Як легко було переконатися, спостерігаючи працю цієї наради (фінансово-організаційні справи), доля Українського наукового інституту — в надійних руках, бо такі ентузіасти і керівники цього сектору, як Степан Хемич (голова), Богдан Тарнавський (заст. голови і орг. референт) та Василь Лагошняк (голова відділу ФКУ на Огайо) доведуть до тріумфального завершення збірки й на Інститут, як це вони зробили з фондом на три катедри.

Тож академік Омелян Пріцак, як капітан усього корабля, ім'я якому Український Гарвард, — не

Канадці: мгр. Василь Верига, голова Комітету ФКУ в Канаді п. Петро Яцик, ред. Дмитро Кислиця з проф. О. Пріцаком (посередині) та мгр. С. Хемичем (перший справа).

має чого боятися плавби широким і глибоким морем: засвічені маяки не погаснуть, далекі і найдальші рейси в безмежні простори історії будуть навіки уможливлені — і історична пам'ять українському народові буде збережена.

Помайгайбі Великому Кораблеві у Плавбі Великій!
Д. К.

Никифор ЩЕРБИНА

ЛЕКСИКА СЛОВНИКА П. М. ДЕРКАЧА ПІД ЗНАКОМ РОСІЙЩЕННЯ

У 1960 році в київському в-ві "Радянська Школа" вийшов, до речі, вперше українською мовою, "Короткий словник синонімів української мови" П. М. Деркача. Словник охоплює багатий лексичний матеріал, однаке має чимало хиб і отріхів. Багато російських слів у ньому подано як українські нормативні, літературні слова. Це, звичайно, є наслідок мовної політики Москви, що оголосила т. зв. "злиття націй", а значить і уподібнення їхніх мов.

Нью-йоркське Науково-дослідче товариство української термінології (НДТУТ) підготувало для перевидання світлодруком синонімічний словник П. М. Деркача. Мені припало нести на собі найбільший тягар праці, що полягала у зміні правопису і визначенні слів та зміні їх українськими літературними. Проф. Н. Пазуняк та д-р Б. Чспик, які теж належать до редколегії, не могли взяти якнайважливішої участі в підготовці словника через перевантаженість лекторською працею, а голова НДТУТ'у інж. К. Церкевич, який теж належить до редколегії, але як не мовознавець, не міг ефективно допомагати в праці. Мій відтиск примірника словника був збірний. Я виправив його і заносив до нього доцільні

зауваження інших членів редколегії. У цій статті хочу поділитися з читачами своїм враженням з названого словника, з настановою його автора і видавців, з головними його помилками та недоліками.

З першого погляду на текст словника П. М. Деркача впадає в око примітивність і ненауковість укладення його. Так, після кожного первого (реестрового) слова синонімічного ряду, як у двомовному словнику, поставлено риску, ніби перше слово чуже, а тільки далі йдуть синоніми. Отже після кожного реестрового слова має бути протинка (,), а не риска (-), бо кожне з дальших слів, разом з першим, головним, є складовою частиною певної групи слів, об'єднаних одним, схожим або спорідненим, значенням, тобто, усі ці слова є синонімами. Напр., МигАти (про світло) — мигтіти, миготіти, мигкотіти, блімати, блікати, мерехтіти, дрижАти, тремтіти*). Бачимо, що реестрове слово МигАти,

*) Великі літери вживаємо в наголошених слівах у тексті цієї статті з технічних причин — через брак у друкарні знаків наголосу.

після двох пояснювальних слів, відділене від усіх дальших слів рискою, ніби воно має інше значення, ніж усі дальші. Насправді ж тут усі слова синонімічного ряду, включно з головним, стосуються одного й того ж явища — світла, і не потребують риски, а тільки логічно впорядкованого переліку. Адже те, що **МигАти** подано тут як головне слово групи синонімів і відрізняється від них тільки тим, що воно головне і є певним критерієм порівняння для кожного іншого слова синонімічного ряду, видно з того, що воно стоїть **перше за порядком і починається з великої літери**. Тож із наведеного прикладу видно, що риска в цьому словнику, після кожного головного слова, цілком зайва. Читач не повинен надавати їй будь-якого значення і риску сприймати як протинку.

Раз-у-раз натрапляємо в синонімічному словнику Деркача на дивовижну неохайність щодо чистоти мови. Лексика тут скрізь, по змозі, підігнана під російську. Напр., у авторових умовних скороченнях слів, на одній неповній сторінці, подано десять разів слово "вираз" (ніби обличчя) замість потрібного "вислів" (мовний вислів). Отже "вульгарне слово або вираз" поправно має бути: вульгарне слово або вислів.

Самий обсяг рецензованиого словника, як головно шкільного, говорить за його недостатність, вузькість як синонімічного словника, убогість лексичного добору. Так, на 155 стор. слово **пузир** (заст.) подано тільки в одному розумінні — як **бульба, бульбашка** (на воді). А інших значень у словнику немає: (сечевий) **міхур**, (на тілі) **пухир**, (міляний) **бульба, булька**. Слів на ці значення немає ні тут, ані серед реєстрових слів на інших сторінках.

Мало не всі сторінки Деркачевого словника засмічені головно **російзмами** ("руссизмами") та **російськими** словами. Перелічити їх немає можливості. Подаємо тільки по невеликій кількості прикладів з обох категорій цих слів.

Російзми: (перше слово в прикладах — російзм, друге і всі дальші — українські літературні) безпощадний — нещадний; батракувати — наймитувати; голубізна — блакит; бурний, бурний — бурхливий; бурлити — бурувати; воз'єднувати — об'єднувати, єднати, з'єднувати; васильківий — волошківий; утіжити — прасувати, гладити; грузовик — ваговик, вантажне авто; грузовий — вантажний; завідучий — завідувач; керуючий — керівник; визивний — задирливий;; конькобіжець — ковзаняр; молодіж — молоднеч; учбовий — навчальний; носилки — носії; гонки — перегони; сахарити — цукрувати; сплювати — зварювати, злютувати; оприще (діяльнosti) — ніва, поль; жадний — жадібний; тупик — глухий кут, (перен.) безвихід; угробити (вульг.) — вбити, зніщити; шерстяне — вовняне, та ін.

Російські слова: літчик — літун, летун; прийом — прийняття; канат — лінва, кодла; батрак — наймит; грязний — грязкий, брудний; обутий — узутий; порок (у людей) —

вАда; вожак — ватажок; почерк — письмо; снаряд — гарматень; осколок — уламок, відламок, склінка; возня — вовтуження, копирсання; громогласний — голосний; пресловутий — грезівісний; дівка (жарг.) — тиснява, тиск; участок — дільніця; поворот — поворот; кірка — кірка, коріна, лушпайка; каток — ковзанка; коньки — ковзани; клятва — заприєднання, та багато інших російських слів.

Отже десятки російських слів у звичайному і в зміненому вигляді силоміць притягнено на заміну природних українських слів. Такої мови вчать українське громадянство та школярів комуністичні заводії, мовляв, народ — бидло, він усе перетерпить.

У словнику Деркача помітний брак українських, суто національних слів, як: простовіслий, поземий, а російське слово зиб поставлено поруч з українським: брижі.

До застарілих слів у словнику Деркача віднесенено, крім тих, на зміну яким прийшли нові, також і суто українські, сучасні, літературні. Це зроблено тільки через те, що ці слова специфічно українські, будовою й закінченням цілком відмінні від російських відповідників. До таких слів належать: німувати (стор. 103), герц (141); відстоек, реченець (180), пішоход (187), мал Яр (як мистець), (100); чата (30); себельство, себельобець, себельобний (65); ворожбіт, ворожка (82); вінечець, вінчання (207), шпиталь (52), гаптарка — жінка, яка вишиває золотом (204) та ін.

Що ж, замість цих національних слів, пропонують вживати укладач, редактор і видавці синонімічного словника? Замість герць вони по дають поєдинок, як ніби сучасне українське слово, тільки через те, що воно цілком подібне до російського поєдиночка. Замість слова відстоек підсовують російське, запозичене з латинської: процент. Замість слів: себельство, себельобець, себельобний пропонують вживати російські, запозичені з латинської через французьку: (за рос. правописом) егоїзм, егоїст, егоїстичний, що їх в українській мові вживають рідко. тільки при нагоді чи при потребі висловлюватися по-чужому. Замість пішоход — тротуар, рос. слово, запозичене з французької мови. Замість мал Яр — художник, і т. ін.

А під реєстровим словом **Швачка** (204) вони роблять застарілим вже згадане слово гаптарка тільки через, що в російській мові до нього немає відповідника!

З цього видно, що комуністичні стрижії української мови в СРСР хочуть стригти всі слов'янські мови на тих просторах на один штіб, щоб ні в білоруській, ані в українській мовах не лишались якісь там самобутні слова, бо, на їх погляд, очищення цих двох мов від самобутності слів, зворотів, фраз — дуже важливий етап, після передення якого можна легше й, кінець-кінцем, цілком подолати, ці дві мови російською!

Так міокують імперіалісти з московського Кремлю, і їхні намагання виразно відображені, як у дзеркалі, в синонімічному словнику П. М

Деркача. До чого це веде, видно з того ж слова г а п т А р к а. Мудреці, які дали наліпку на те слово як застаріле, не знайшли нічого іншого на заміну його. А викреслити це слово з числа літературних означає викреслити з українського промислу цілу галузь праці — гаптарство (вишивання золотом), що його не мають росіяни. Отже йдеться вже не тільки про збідніння української мови, а й про звуження свідомості, пізнання в межах рідної мови.

До речі, слово застаріле має на собі печать приреченості, непотрібності, тобто, таке, що його не годиться вживати. Чому саме укладач, редактор і видавці словника, що претендує на науковість, удаються до терміну застаріле? Бо він є калькою російського устарєвше, тобто, автор і видавці виходять з відомої настанови "зближення мов". Але термін застаріле недостотньо передає суть категорій визначуваних ним слів. Правильніше було б визначити словесні категорії терміном старе слово, що цілком відповідає грецькому аρχαῖμι не має в собі нічого зневажливого, принизливого.

Старі слова (староукраїнські, старослов'янські), як: ратай, чернь, чертОг, лОже, лжа, вождь, рОкіт, рокотАння, рокотАти та ін. — не мертві. Принагідно вони оживають у поезії, журналістиці, в науковій мові, у промовах, доповідях тощо. Вони іноді стають у великій пригоді багатьом працівникам на ділянці культури і освіти. Звідси й вимога — вірно визначати старі слова, і правдивими термінами, чого ми не бачимо в словнику Деркача.

Як видно з словника П. М. Деркача, чужомовні слова, поруч з російськими є одним із засобів викреслення з ужитку українських літературних слів і заміни їх російськими та чужинецькими. Інколи в цьому українському синонімічному словнику першість надано чужим та російським або, навпаки, російським та чужим, словам, а українські відсунено аж на третє місце, за чергою. Однака трапляються казуси ще гірші, коли в синонімічному ряді немає ні одного українського слова! Яскраві приклади цього — на стор. 15-й: АвіАтор — див. лЬОтчик; на 99-й: ЛЬОтчик, пілОт, авіАтор; на 137-й: ПілОт — див. лЬОтчик. Отже: ЛЬОтчик, пілОт, авіАтор! Зачароване коло: перше слово російське, а двоє інших французькі або, навпаки, перші двоє французьких, а третє російське. Чужі є, а українського, в українському словнику, у наведених синонімічних рядах, немає! Мовляв, не смійте висловлювати думок своєю мовою! Висловлюйтесь російською або чужинецькою!

У вищенаведених прикладах ігноровано українське слово л і т У н, що було надбанням української преси з початку 20-х років і до смерті наркома освіти Миколи Скрипника, коли, в 1934 році, було скасовано український національний правопис, що його була випрацювала Державна правописна комісія і затвердив народній комісар освіти 6-го вересня 1928 р., в Харкові. У 1934 році його замінено проросійським правописом.

Не подано в словнику і західноукраїнського синоніма л е т У н.

Ці та подібні національні слова урядова (комуністична) правляча кліка, незабаром по смерті М. Скрипника, оголосила за націоналістичні. А щоб замести сліди існування таких національних (а не націоналістичних) слів, до нових словників їх не дозволено брати. Тому й не дивно, що в II-му томі шоститомного Українсько-російського словника АН УРСР, за редакцією І. М. Кириченка (Київ, 1953-1963) значиться тільки слово ЛІТУН з другорядним значенням, запозиченим з російської мови, а саме, літун (рос. летУн) — той, хто "літає" з підприємства на підприємство, часто міняє місце роботи. Однака слово л і т У н у значенні керманиця літака є в "Правописному словнику" Г. Голоскевича, в "Словнику правничої Мови" та в "Словнику чужомовних слів" І. Бойкова, О Ізюмова, Г. Калишевського, М. Трохименка (В-во УРЕ, Харків-Київ, 1932 року).

Чужомовних слів у своєму справжньому вигляді і змінених, пристосованих до російської граматики, поданих у словнику Деркача, найбільш запозичено з французької мови: бреш (за рос. правописом брешь) — пролам; бокАл — чАра, чАрка; ботИнки — черевИки, кабалА (фр. з араб.) — невОля; костЮм — убрАння, убраннЯ; манЕра — спОсіб, штиб, манІр; колОНка (друк.) — стовпЕць, шпАльт; папірОса, папірОска — цигАрка, цигАрочка; папірОсниця — цигАрница, цигАрничка; пунцОвий — ясночевроНний; спектАкль — вистАва, сорт — гатУнок; сОус — підлИвка, припрАва до м'яса, сос; тротуАр — пішохОд. Далі йдуть російські слова з німецької мови: горн — ріжОк, парикмАхер — перукАр, голЯр, стрижІй; трАурний — жалОбний, тУфлі — черевИки. Є в словнику російські запозичення і з інших європейських мов, як з італійської: грандіОзний — велиЧний, величЕзний; забастОвка, забастОвщик, забастОвщиця — бастувАння, бастувАльник, бастувАльниця; з грецької й латинської мов: шпАга — довга шабля (якою колять); з грецької: клімат — підсОння, скелЕт — кістЯк. Чимало є слів, запозичених росіянами з тюркських, з східніх мов, напр., з татарської: барИш — прибуток, з турецької: баҳромА — торочкИ, кабАк — шинОк; з перської й арабської: сарАй — пОвітка, амбАр — комОра.

У словнику є спроба нав'язати українській мові російські звороти, фрази: круговИм польОтом — коловИм лЕтом, в недостАтках — у нестАтках; що являється рідкістю — що є рідкістю; вИраженого дієсловом — вИсловленого дієсловом; Образом життя — спОсібом життя; в тил.U протИвника — у запІллі вОрога, та ін.

Ненауковим і неконкретним є абстрактне визначення категорій слів під назвою об л. (обласні слова). Таке неконкретне визначення тільки збиває читача з пантелику. Якщо вже визначати слово як обласне, то слід зазначати, саме в якій місцевості його вживають — у Івано-Франківській області, у Вінницькій чи, може, аж у Кубанському Краї? Науковість підходу до лексики вимагає цілковитої виразності визначення її. Натомість, автор, абстрагуючи розуміння визначення

обласних слів, виходив із загальної настанови підкомуністичного мовознавства, що полягає в підпорядкуванні всіх мов на терені СРСР — російській. Ця, силоміць прищеплена Москвою, пошесте усіх національних наукових, мовознавчих закладів по той бік залізної заслони, с величезною недбайливістю сучасного українського мовознавства і перешкодою у вивченні говірок мови в різних місцевостях поселення українців, у тому числі й поза межами теперішньої України, але на терені СРСР. Російська великороджавницька настанова в галузі вивчення національних мов на просторах т. зв. Радянського Союзу спрямована на гальмування наукової праці в цій галузі у національних, неросійських республіках, на безперервне і якнайшвидше засмічення російзмами та російськими словами неросійських мов.

Обласними названо літературні слова: про-ЧАХнути (37, під сл. Вистигати), вАтра (44, під сл. Богнище), зВІЗДА колядницька (83, під сл. З о р я), що її перетворено на "обласне" тільки через належність його до релігійних слів; люДність (109, під сл. Населення), грУБИЙ в розумінні товстИй, великий (128, під Палиця), на діл (201, під сл. Частка), замість якого подано слова: пай, пАйка! Обласним оголошено слово з д И р ц я (80, під Здирщик), адже воно ніяк не збігається суфіксом із російським відповідником і через те, на думку укладача словника, не може бути літературним, а здирщик у нього, навпаки. — літературне, бо будовою, головно закінченням, дуже подібне до деяких російських іменників: могІльщік, носІльщік, красІльщік.

Часом на допомогу обласному, в словнику Деркача, приходить друге подібне визначення: розм. (розмовне слово). Ось приклад зловживання цього терміну. Його не до речі приліпло до відомого всім українцям — від Кавказьких гір до Татр — слова громовИ ця (на стор. 28-й, під реєстр. словом Буря, та на 53-й, під сл. ГрозА), що насправді є виразно літературне українське слово. Наліпку розмов не теж прилеплено до слова в д и р А т і с я (на чужий терен), щоб таким чином усунути його з ужитку як літературне і замінити російзмом в торгАтіс я, що так хитро підроблене під українське слово: вимовляється як українське, а зміст його цілком російський! У цьому полягає таємниця "зближення національних мов на терені Радянського Союзу". Це один із хитрих маневрів піратів російщення української мови, що полягає в спрітності: нап'ясти на російське слово українську форму й вимову і називати його українським! Адже недосвідчений читач і не помітить підробки. Протиукраїнськомовні мінувалинки додумались висаджувати в повітря українські слова зсередини, замінюючи їхній зміст російським з українською оболонкою (морфемами і вимовою). Далі, єзуїтське "творення" братніх мов! Всадити в середину українського слова російський зміст — отака нова тактика зросійщувачів української мови, нова тактика російського антиукраїнізму на ділянках: мовознавства, письменства, віршування, різних наук і мистецтв.

Крім згаданої вище громовиці, до розмовних слів у словнику Деркача зачислено й інші літературні слова: вИступці (128, під сл. Пантофлі), засмердІтися (75). Навіть слово робИти (фізично) раптом стало розмовним! Це шкідливе крутійство: сьогодні оголосили розмовним слово робИти, а завтра оголосять таким слово працювАти — хай потрапить українець орієнтуватися: а хіба не літературні обос вони?! Суть такої характеристики літературних слів — спричинити замішання, розгубленість у розуміння доцільності, виразности і краси рідної мови.

Часто-густо в словнику Деркача зустрічаємо неузгодженість у родах синонімів з пояснювальними словами в дужках. Так, у синонімічному ряді реєстрового слова-прикметника БездОмний, що іх скрізь подано чоловічого роду, автор допускається розбіжності множини (у поясненні) з однину поясненого синоніма: (про дітей — звичайно) безпритульний. Вірно було б: (про дитину — звичайно) безпритульна, або: (про дітей — звичайно) безпритульні. Так чи інакше, можна було б узгіднити рід цитованих двох слів. Однаке буквоїдство не дозволило укладачеві й редакторові зробити це. Теж різновідність: БруднIй... (про обличчя) замУрзаний (27). На 20-й стор.: БеззмістОвний (про фрази тощо) порожнIй. Неузгодженість у роді (чол. й середньому), на 63-й стор., під реєстр. словом Дощ о в И й: мокрIй (літо).

Підсумовуючи вищесказане про лексику "Короткого словника синонімів української мови" П. М. Деркача, звертаю увагу читачів на головну настанову укладача, редактора і видавців словника — дати перевагу лексиці, спорідненій з російськими та з чужими словами, вживаними в російській літературній мові. З цієї настанови і виходять завдання: якому більш українських, національних, самобутніх слів усунути з української літературної мови через занедбання їх і недопущення до словника (літУн, летУн, вирОбня, вирІбня, вінОк, вінЕць, вінЧАння, герць, відсОток та ін. й ін.). Тож не дивно (навіть сміхотворно!), що на 46-й стор., під реєстр. словом В'язка, замість слова вінОк як прикраси на голову, що дуже пасує українським дівчатам, та як ознаки дівочої чесності, виставлено тільки одно, третьюрядне значення цього слова як: в'Язка або вінОк цибул!!

За пляном звуження лексики національних мов і наближення її до російської теперішні мовні політики в СРСР оголошують українські літературні слова застарілими, обласними, розмовними. Словник Деркача є відображенням протиукраїнськомовних, зросійщувальних ("русифіаторських") прагнень темних сил сучасного підкомуністичного мовознавства.

Редколегія 2-го видання синонімічного словника П. М. Деркача намагалася правдиво визнати слова, а помилкові з них замінити поправними. Редколегія змінила проросійський правопис на український, національний, що існував на Україні з 6-го вересня 1928 до 1934 року. Таким

Російський дисидент В. Буковський засуджує русифікацію

Нью Йорк (Пресова Служба ЗП УГВР). — На За-хід продістався відкритий лист російського політичного в'язня Володимира Буковського, що його він вислав влітку 1975 року до А. Косигіна, голови Ради Міністрів ССР. Подаємо повний текст листа:

“Голові Ради Міністрів Косигіну — Відкрите письмо.

Ще раз про русифікацію і націоналізм.

Громадянине Голово Ради Міністрів! Конкретні факти недавнього минулого, які стали мені відомі цими днями, примушують мене відмовитись від моого власного принципу і звернутися до Вас, хоч я заздалегідь свідомий, що практичної користі з цього не буде. Ніхто ні разу не зумів наблизити Ваше трансцендентальне існування на кремлівських висотах до долі політичних в'язнів ССР, яких Ви називаєте особливо небезпечними державними злочинцями. Ні голодівки, ні хвороби, ні самогубства. Але я не політик. Що ж, нехай мої слова ю нічого не змінять. Сьогодні я зобов'язаний висловитися. Це мій обов'язок росіяніна.

У квітні 1975 року в Уральському концтаборі ВС-389/35 відбулася розмова заступника начальника установи ВС-389, капітана Шарікова, з моим товаришем Чекаліним. Шаріков недвозначно вмовляв в Чекаліна шовіністичні настрої, вимагав від нього, як від росіяніна, пірвати взаємини з жидами, українцями і т. п.

Я — росіянин. І мені боляче за мою країну, в якій офіційні особи відкрито проповідують шові-

чином позірно ніби створено новий синонімічний словник на основі Деркачевого.

Однаке, перевідаючи виправлений словник світлодруком, редколегія не могла розширити його, зробити повнішим. Отже обсяг і порядок реєстрових слів його лишились незмінними. Тому цей словник, як був недостатній синонімічною лексикою, збіднений, так таким примітивним він і лишився після виправлення всіх його 209-х сторінок. Цілком зрозуміло, виправлений словник Деркача є тільки етап на шляху до створення повного, повноцінного синонімічного словника (чи словників), і в цьому заслуга редколегії Деркачевого словника 2-го видання. Сподіваємося, що на основі цього 2-го його видання, наші еміграційні науковці-мовознавці, професори й викладачі української мови, аматори-знавці та редактори української мови об'єднають свої сили для створення поважного, повнішого за Деркачів, потрібного нашій громаді, синонімічного словника (або навіть не одного), що був би дошкільною відсічкою тим, хто випускає в світ словники мішаною (українсько-російською) мовою, під виглядом української, як це трапилося з синонімічним словником П. М. Деркач, який є “найкращим” що дозволив видати українцям УРСР московський Головліт.

нізм, де русифікація піднесена до рангу державної політики. Цивільний шлюб совєтської влади з електрифікацією показався лесбійським, він не дав народам інтернаціоналізму.

За що мають любити мене, росіяніна, студенти Чехо-Словаччини і Польщі, селяни Литви і України?

Можна здеморалізувати Івана Дзюбу, але ж не Дзюба породив русифікацію України, а вона — Дзюбу.

Мені боляче, що Росія є тюromoю народів у більшому маштабі ніж це було 60 років тому, а в тюрмі люди не живуть з власної волі.

— Я росіянин по національноті, культурі, мові, заявляю: в ССР існує національна дискримінація і примусова русифікація. У цьому переконали мене роки тaborів і тюрем.

Ось так впродовж одного року ув'язнення в таборі ВС-389 я став свідком багатьох прикладів цього. Ваші опричники в голубих погонах із Скальпінського ОКІВ, Афанасов, Крапавичук і Утиро, неодноразово поширювали через свою агентуру у зоні антисемітську дезінформацію, батогом і медівником насаджуючи ворожнечу. А в грудні 1974 року вони пробували фізично розправитися з в'язнями-єреями руками своїх агентів з поліцаїв, вбивців і пройдиссвітів. У лютому 1975 року капітан Утиро відкрито висловив Ягманові свої антисемітські переконання, пробуючи при тому навіть теоретично їх обґрунтывать.

Насильна русифікація проводиться не тільки самим фактом визозу українців, вірмен, литовців і інших на “перевиховання” до Росії, але й свідомим “перевихуванням” в дрібницях: у затримці листів на національних мовах, в забороні інших, крім російської мови під час побачень і т. п. Принцип “діли і пануй” — основна практика “перевихування” політв'язнів ССР. Постійні намагання націкувати росіян на українців, вірмен і т. д., усіх на росіян, а єреїв — на українців...

А все ж таки інтернаціоналізм існує. Якраз тут, в середовищі т. зв. “буржуазних націоналістів”, яких є більшість серед політв'язнів. І якщо націоналістами є Будулян, Альтман, Калиниченко, Світличний, Шахведрян, Лук'яненко, Глузман, Антонюк — то і я націоналіст. Український, вірменський, єрейський, литовський, чеський, польський, новозеландський, перуанський, бо демократія — це свобода і людини і поодиноких народів. На жаль, я примушений закінчити, бо мене підганяють.

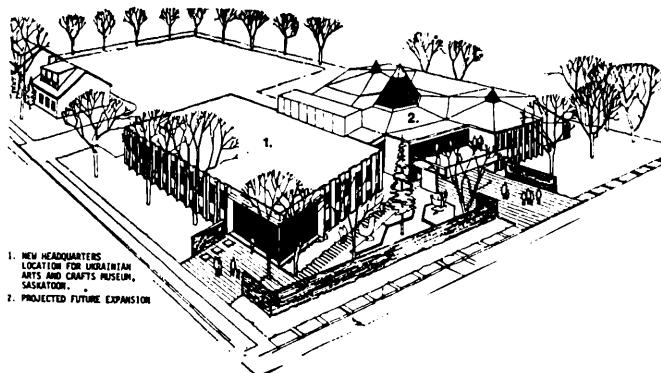
Владимир Буковський
(Владімірська тюрма)

Червень-липень 1975

П. С. Пробачте, але зрозумілі міркування примушують мене відправити це відкрите письмо далеко не “відкритим” способом. Ваші тюрем не є найкращим місцем для щиріх листів”.

“НОВІ ДНІ”, січень 1976

ДИВАЦТВА ВЕЛИКИХ ЛЮДЕЙ

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД ПІДДЕРЖУЄ БУДОВУ ГОЛОВНОГО МУЗЕЮ СОЮЗУ УКРАЇНОК КАНАДИ В САСКАТУНІ

Музей Союзу Українок Канади отримав дотацію в сумі двісті тисяч доларів (200,000.00) від Національного музею Канади на основну розбудову нового приміщення в Саскатуні, Саскачеван.

Ця вчасна допомога дасть змогу Музеєві приступити до здійснення своєї цілі, яка ще так недавно виглядала недосяжною, — а саме придбати відповідне нове приміщення для своєї діяльності та праці.

Музей Союзу Українок Канади був започаткований ще в 1936-му році та відкритий для публіки в приміщенні Інституту П. Могили в Саскатуні в 1941 році. Завдяки новоприобраним засобам, Музей зможе дальше розвивати й координувати діяльність головного осередку з діяльністю своїх філій у Ванкувері, Едмонтоні, Вінніпезі й Торонто.

Музей буде вкороткі перенесений із теперішнього приміщення в Інституті П. Могили до нового приміщення, 902 Спадайна Кресент Іст. Музейна площа знаходитьться в прекраснім місці на березі ріки Південного Саскачевану, в головній частині міста Саскатуну, і буде вигідно доступною для всіх відвідувачів. У своїм власнім домі Музей буде дальше старанно розвивати свою громадсько-культурну програму.

Запланований проект необхідно вимагатиме чималої допомоги в праці та жертвенності нашого громадянства. З цим наміром уже розпочато збіркову кампанію фондів серед громадських і приватних установ, членів і прихильників наших інституцій та організацій. Дотація від Національного музею Канади стала сильним поштовхом-заходою до здійснення цього проекту.

Музей Союзу Українок Канади сподівається, що розпочатий проект знайде позитивний відгук і підтримку серед нашого громадянства в Канаді.

Великий поет Англії Байрон, сідаючи за роботу, завжди перевіряв, чи немає поблизу... сільниці. Сам вигляд її доводив поета до шаленства.

**

Геніальний німецький композитор Людвіг Беттoven вірив, що гоління позбавляє його творчої удачі, і тому довго ходив неголений.

**

Йоганнес Брамс дуже часто, навіть коли в цьому не було п'яtrebi, чистив своє взуття.

Він твердив, що саме в ці хвилини народжуються країці його мелодії.

**

Знаменитий французький письменник і філософ Вольтер одночасно писав кілька творів. Всі вони звичайно лежали на плюші або на столі. Сідаючи до столу, Вольтер ніколи не здав, що він буде писати — роман, трагедію чи поему. Залежно від настрою, він брав той чи той рукопис і працював над ним.

**

Видатний німецький поет і мислитель Вольфганг Гете завжди працював у наглуно зчиненій кімнаті без доступу будьяких звуків і свіжого повітря.

**

Великий англійський письменник Чарльз Діккенс в години творчості після того, як написав п'ятдесят рядків, випивав... склянку гарячої води.

ВЕЧІР І ВИСТАВКА Я. ГНІЗДОВСЬКОГО В МЕЛЬБУРНІ

Довідавши, що мистець Яків Гніздовський відвідає Мельбурн, Літературно-мистецький клуб ім. Василя Симоненка нашвидку організував вечір з виставкою різьбарських праць та доповіддю нашого видатного творця мистецьких скарбів.

Це відбулося в суботу 6-го грудня 1975 року в Українському Народному Домі в Ессендорні поблизу Мельбурну (Австралія).

Відкриваючи вечір і вітаючи маєстра Якова Гніздовського, голова Клубу Дм. Нитченко коротко познайомив присутніх про успіхи нашого гостя на різних виставках, про видання його праць в Америці, де вийшов альбом дереворитів, що належить до 50-ох найвидатніших мистецьких видань. Незабаром у в-в "Пелікан паблік корпорейшн" в Америці вийде монографія про маєстра Гніздовського, в якій буде надруковано 250 його дереворитів та дереворізьби. А в лютому 1976-го року в Чікаго відбудеться спільна виставка праць нашого мистця разом з найславнішим американським графіком Міш Коном. Ця виставка, що буде фільмована, стане пересувною, і її побачать в усіх більших містах Америки.

Після цього вступного слова маestro Гніздовський прочитав коротку доповідь про свій творчий шлях, про те, як тяжко було йому пробивати дорогу до вершин майстерності серед численних мистців у чужому світі, як здобував освіту. Але тепер його праці прикрашують стенді по всіх більших галереях та музеях усього світу.

Одночасно мистець показав свій альбом та інші видання з своїми працями. Після цієї доповіді та відповідів на численні запитання присутніх Петро Кардаш показав короткий фільм про творчу працю Я. Гніздовського, як саме він працює з різцем у руках, як відтискує, як творить мистецькі вартості, що мають популярність в усіх країнах світу. Досить сказати, що протягом свого життя на Заході мистець мав уже понад 50 виставок, а в Японії, куди він завітав по дорозі до Австралії, одна фірма закупила відразу 21 дереворит.

Потім присутні, яких було близько 70 осіб, з цікавістю оглядали виставку дереворитів та дереворізби. Тут було експоновано 41 зразок його надзвичайно талановитої праці.

Цей вечір зустрічі з видатним мистцем, різьбарем, графіком і мальтером, закінчився гарною передусюкою та тривалими розмовами мистця з багатьма шанувальниками його творчості.

Д. Ч.

З'ЇЗД АРХІТЕКТОРІВ УКРАЇНИ

За повідомленням "Нашого слова", у Києві відбувся з'їзд архітекторів України, під час якого підсумовано дотеперішні досягнення зодчих та нарекслено завдання на найближчі роки.

У звітній доповіді Головного правління спілки архітекторів України підкреслено, що у генеральних планах міст визначені перспективи їх розвитку на 25-30 років.

Значно поліпшилась архітектура багатьох міст. Про це свідчить забудова Києва, зокрема масивів Березняки, Виноградар та Оболонь, який розрахований на 340 тис. мешканців.

Великі будівельні роботи ведуться у Харкові, де будівництво зосереджене на масивах, — Павлове поле, Селекційна станція, Салтівський...

Відзначаючи досягнення, в доповіді одночасно вказано на ряд недоліків, які виступають в роботі архітекторів. Навіть у Києві, підкреслено в доповіді, досі ще немає жодного завершеного ансамблю площ (це стосується зокрема площі Урицького, Перемоги та Львівської). Невдале розміщення окремих висотних будинків помітне також у Ворошиловграді, Хмельницькому, Харкові, Полтаві, Рівному.

Схвалальну оцінку на з'їзді дано сільському будівництву, в якому використовується понад 100 різних проектів будинків.

Розвивається в останні роки на Україні курортне будівництво. Здравниці на берегах Чорного та Азовського морів, у Карпатах щороку приймають понад 2 млн. чол. Разом з успіхами вказано на існуючі в цьому будівництві недоліки.

Досі не створено единого координаційного центру. Внаслідок цього поставлено невдалі споруди в Алушті, а також неподалік "Ластівчиного гніз-

да". Без врахування рельєфу місцевості збудовано кілька будинків у Ялті.

Критично оцінено у доповіді молоді кадри архітекторів, вказано, що навчання на архітектурних катедрах ведеться за різними навчальними планами.

В КІЄВІ ВИДАНО "АРХЕОЛОГІЮ УКРАЇНСЬКОЇ РСР"

У видавництві "Наукова думка" вийшла з друку фундаментальна праця — наслідок багаторічних досліджень — тритомник "Археологія Української РСР".

Праця охоплює період від кам'яного віку до розквіту Київської Русі.

Головний редактор тритомника, член-кореспондент АН УРСР С. М. Бібіков каже, що це "перше в радянській науці найбільш повне дослідження історії населення південної половини Европейської частини СРСР", — підсумок 150-річної археологічної роботи на території України.

ЩО ПИШУТЬ ІНШІ

"КУРІЄР ПОЛЬСКО-КАНАДІЙСКІ", що виходить у Торонто, в числі за 30 вересня 1975 р. передрукував на першій сторінці Колонку етнічної преси з англомовного щоденника "Торонто сан", яку, до речі, редактує редактор цього польського тижневика — Вільям Маркевич. У колонці про "Нові дні" подано таке:

"Нові дні" відмічають, що російські антикомуністичні дисиденти ніколи не виявили підтримки принципові свободи для неросійських націй, які перебувають тепер під російською домінантією. Російські дисиденти навіть пробують залякати неросіян "китайською небезпекою", сугеруючи думку, що неросіянам найбезпечніше бути разом з росіянами. Цей же журнал повідомляє, що в українському місті Запоріжжі ввійшли в ужиток перші електричні авта, що називаються "Квант".

У згаданій нотатці не подано ні числа, ні сторінки "Нових днів", звідки взято ці інформації, але ми, звичайно, відзначаємо ред. В. Маркевичу, що передав їх англомовним і польським читачам. Не можемо, на жаль, висловити йому нашої відчайдості за пісню польських парашутистів, надруковану на початку другої сторінки цього ж часопису:

В бойовім строю стануть батальйони,
Заграють мотори в Перемоги день.
На політі польською кров'ю загони
Впаде літаків крилатих тінь.

Веселкою спадемо на столицю,
На старе Вільно й пограничний Львів
І по знайомих любих околицях
Пройдемо з піснею, як за давніх днів.

Знаємо, що редакція необов'язково поділяє погляди всіх, своїх співробітників, але чи повищає пісня "про старе Вільно і кресови Львув" різниця чимсь від імперіалістичних поглядів більшості російських дисидентів?

"БЕЛАРУСКІ ГОЛАС" в ч. 236, за вересень 1975 р., в нотатці п. н. "Грюнвальд і Куликове Поле — перемоги білорусів" пише таке:

"Як відомо, перемогу над Хрестоносцями під Грюнвальдом вирішили три смоленські білоруські полки, які в останню хвилину вдарили на перемагаючих Хрестоносців і зламали іхні ряди... Але менш відомо, що першу перемогу над татарською ордою Мамая, яка панувала тоді над московськими і київськими землями, допомагала здобути також білоруська сила (1380 р.). Коли князь Московський Дмитрій... закликав інших, у тому ж білоруських князів, ударити разом на татар, відгукнулись князі білоруських князівств: Польського — Андрей і Брянського — Дзімітри, що єдині привели свої дружини, озброєні і вишколені на західній лад... Коли війська Дмитрія і його спільніків були переможені і почали відступати, тоді саме кинулися в бій Польські і Брянські дружини і в свою чергу розгромили татар.. Цікаво, що Ягайло стояв по боці татар, але не вспів ім допомогти, а князі Рязанські, Тверські, Суздалські і Новгородські були нейтральними, не бажали допомагати Москві".

Вони може й добре, що наш білоруський автор, у патріотичному захопленні забув згадати про значну участь у Грюнвальдській і Куликовській битвах українських дружин, також "озброєніх і вишколеніх на західній лад". Ну, що ж — вітаемо наших білоруських братів не тільки з тим, що допомогли створити ягайлонську Польщу "від моря до моря", але й з тим, що дали початок гегемонії Москви над всією східньою Європою.

**

"СВОБОДА" в ч. 187, за 4 жовтня м.р., надрукувала цікаву й відважну статтю Миколи Бараболяка, яка є відповіддю Романові Рахманному на його темпераментно-санкіментальне "Слово про незалянку націю", що було надруковане в тій же "Свободі" за 23-25 вересня 1975 р. В своєму "Слові" "книжник" Роман Рахманний дуже гостро боронить доцільність збройної боротьби поневоленої нації за **всіх обставин**, ставлячи Мирослава Січинського за його вбивство польсько-австрійського губернатора Галичини чи не вище всієї творчості таких "книжників", як Т. Шевченко, Франко, Леся Українка, Стефаник і Коцюбинський. На нашу думку, згадане "Слово" замкнуло величезне коло, зроблене Романом Рахманним у його публіцистичній діяльності за останніх якихсь 15, а то й більше років. У шуканні кращого шляху для українського визволення — він повернувся на позиції, які колись залишив. Тому, мабуть, і не дивно, що М. Бараболяк так різко й однозначно зареагував на це "Слово":

"Бачити ціль у перепоєнні землі кров'ю? Чи не перепоєна та земля українська аж по самі вінця кров'ю героїв недавніх починків? Коли б ми мали були у сорокових роках країнних "книжників" і на рідних землях і на Заході, нам не треба було б кривавитись і батьки не мали б нині таких болючих питань, про які згадує Рахманний..."

Всупереч твердженням Рахманного посміх теж радше поставит пропозицію, що ми — "злякані нація". А що ми стали зляканими, — маю на думці:

там, дома, — то до того в великій мірі причинилася діяльність УПА. Репресії були засильні, щоб вони такої реакції не викликали.

Є в Україні герої — одиниці, що "незаляні". Але це одиниці. Народ у своїй масі — зляканій. Народ не вірить у визволення такими методами, які за єдино успішні вважає Рахманний. Відвідавши двічі Україну в останніх двох роках, не можу на основі власних спостережень, зробити іншого висновку".

Читачам, які ще цікавляться українськими політичними справами, радимо прочитати обидві статті в "Свободі". Тут ми згадали про ці статті тільки тому, щоб спровокувати члена редакційної колегії "Нових днів" колегу Романа Рахманного з'ясувати свої теперішні політичні погляди на такому рівні й такими аргументами, до яких звикли читачі "Нових днів", читаючи навіть його власні недавні статті та есеї.

**

"СУЧАСНІСТЬ" у числі за вересень 1975 р. помістила знамениту статтю "Про самвидав на іншому континенті, про ненависть, про новітню поезію і про інші речі і нації". Невідомий нам автор підписав свою статтю ініціалами Ю. Ш. Приводом до її написання стали чотири зошити віршів Олександра Смотрича, що їх Смотрич сам видав. Із більшістю тверджень автора тяжко не погодитись. Деякі його думки викликають однак мимовільний спротив. Ю. Ш., наприклад, пише:

"Еміграція не має державних видавництв. У певному сенсі кожне видання — самвидання. Якщо це спеціально підкреслюється, це демонстрація. Виклик. Справді, чи якенебудь з наших більшменш усталізованих видавництв узялося б видати ці вірші?

...На еміграції автора, що порушує приписані та-бу, не посадять за гратеги. Але на нього чекає або змова мовчання або брутальна критика, а далі вилучення з суспільного життя.

...Нема потреби, щоб уся наша поезія була взорвана на Смотричеві. Але добре, що він як поет зголосився. Добре, що він удався не до наших естаблішментових публікацій, а до самвидаву (чи сам віддав-у). Хай живе бунт!"

Що це? Чи справді в нас, на еміграції, аж так погано? Чому твердити, що жодне з наших видавництв не взялося б видати ці вірші, коли Смотрич до жодного з них і не звертається? Навіщо робити узагальнення про "змову мовчання і брутальну критику", коли ось "Сучасність" надрукувала дуже прихильну критику Ю. Ш. і "Нові дні" також не відмовили б надрукувати її, якщо б Олександр Смотрич зволив переслати редакції рецензійний примірник своїх віршів. А то читачі запитують нас, де їх можна дістати, а ми іх досі й увічі не бачили... Демонстрації, виклики, бунти! Навіщо воно? Естаблішменту, — ні там, ні тут, — сліпими бунтами не подолати. Для цього потрібна послідовна й добре продумана та організована акція, якій наші вразливі й скептичні "бунтівники" могли б чимало допомогти.

М. ДАЛЬ.

Ч И Т А Ч И П И Ш У Т Ъ

Дорогі —

В цьому листі залучую поштовий переказ на суму \$25.00. Вибачте, що запізнився (вже минуло 65 років)...

Маю всі числа "Н. Д." від 1-го. Якщо Ви, чи хтось інший були б зацікавлені, то подарую — ну, чи продам...

Хто бойкотував Гнатюка й Мирошниченко — знаємо! Але хто бойкотував (Ганну) Колесник кілька тижнів тому? Я вже 46 років у Канаді. Райд, що належу до "заробіткової еміграції"...

Дякую і поздоровляю —

Ваш Михайло Крайник

**

Вельмишановний Пане Редакторе!

...Ми тут, у Канаді й Америці, широко вітали відвідини проф. М. Єремієва, ветерана нашого державного відродження й колишнього секретаря Центральної Ради. І смуток наш був великий, коли довідалися про несподівану його смерть у Женеві. Але ще більше було наше здивовання, коли довідалися, що його вносило до своєї церкви й ховало російське духовенство. Українські священники були відсутніми...

Дмитро Савкевич, Канада

**

До Редакції, взглядно Адміністрації
"Нові Дні" у Торонті!

Прочитав я "Нові Дні" за місяць серпень без разючих мовних помилок "на Україні", "в Торонто", — залучую передплату чи післяплату...

На все краще! З пошаною до Вас

С. Мокрій, Канада

ІЗ ВІДГУКІВ НА КНИГУ

До Комітету видання літературної спадщини Петра Волиняка

Виданням літературної спадщини П. Волиняка, як змістом, так і зовнішньою окрасою книги, я вдоволений до захоплення.

Через те, що ціни на друг зросли, додаю за книгу ще 10 дол. За припізнення прошу дарувати. Моїм часом регулює вже не моя добра воля, а непрощена старість.

З пошаною та братнім привітом

Протоієрей Іван Чумак
Вітерсфілд, Конн.

**

Дорогі приятелі!

Я і не сподівався, що у Вас так скоро і добре вийде з виданням творів П. К. Волиняка. "Поговоримо відверто" — видання чудове, книги вже одержав, сердечно Вам дякую.

Сподіваюся, що треба помогти Вам розповсюдити книгу, хоч я не зароблю нічого на ній, але

помогти таки треба, як то кажуть — "Взятися за гуж, то не кажи, що недуж".

Отже і поговоримо відверто: якщо маєте книгу на продаж, то прошу надіслати мені б примірників "Поговоримо", але з умовою, щоби я продавав по 12.00 канадських дол., бо дорожче продати не зможу, а докладати свої гроші не встані. Я вже на пенсії, в нас пенсія мала, до того ж зараз маю великі витрати. Вже вислав на фундацію ім. І. П. Багряного 1000.00 дол., крім того зараз готуюмося тут, щоб видати якийсь твір Багряного і на це треба приготувати якусь тисячу дол.

Отже, якщо можете вислати мені книгу на продаж, то будь ласка висилайте зразу, я вважаю своїм обов'язком помогти Вам.

Бажаю всім Вам побратимам всього найкращого, а зокрема доброго здоров'я. З щирим привітом і пошаною до Вас

Ваш Сергій Криволап
Аделайда, Австралія

**

Наукове Товариство ім. Шевченка
Сарсель, Франція

До секретаря Комітету П. Волиняка
в Торонто

Високоповажаний Пане Секретарю!

Із "Українських вістей" (Ульм) довідалися ми, що видано книжку Петра Волиняка "Поговоримо відверто". Будемо Вам дуже вдячні за прислання цієї цінної книжки для нашої бібліотеки...

З Святами Народження Христа і Нового Року вітаємо Вас всім добрим, здоров'ям і бажаємо багато сил побороти всі труднощі у Вашій праці, якій віддаєте всю свою душу!

Христос народився!
За Бібліотеку НТШ-Сарсель Дарія Сіяк

О. А. КОШИЦЬ

(1875 — 12-го вересня, 1975)

На крилах пісні рідного народу
піднявся він в казкову височину...
За всі зусилля мав у нагороду
проміння слави й мандрів далечинь.

Йому аплодували всі столиці
Європи і Америки колись,
а він шукав у них святі каплиці
й за волю України все моливсь...

Серця свого народу всім відкрив
і — чар душі його, і — рани крил!
Свої ж тут відвернулися від нього...

Лишили в самоті на старість літ...
Край не забуде лету чарівного!
У згадках буде вічно той політ!

Іван ДІДЕНКО

"НОВІ ДНІ", січень 1976

Ол. ФИЛИПОВИЧ

ПІСЬМЕННИКИ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

Письменники Радянської України: біо-бібліографічний довідник. Упорядники: Олег Килимник і Олександер Петровський. Київ, 1970. 525 стор. з портретами.

У передмові сказано: "Упорядники продовжуватимуть роботу над Довідником, маючи на увазі його поширення та удосконалення, у подальшій роботі вони з вдячністю використають побажання та критичні зауваження на це видання".

Перші місяці в цьому довідникові займають: Уляна Кравченко (нар. 10 квітня 1860 р.) і Дніпрова Чайка (нар. жовтня 1861 р.), а останні — Ірина Жиленко (нар. 28 квітня 1941 р.) і Роман Лубківський (нар. 10 серпня 1941 р.). Отже довідник охоплює період 80 років. Крім українських письменників, фігурують у ньому російські і жидівські письменники, які жили і працювали на Україні. Нарешті спом'янули і київських неокласиків: Миколу Зерова, ІІ. Филиповича і М. Драй-Хмару. Портрет М. Драй-Хмари подано в молодому віці, коли він учився в Колегії Павла Галагана. Незвичне фото Й. М. Зерова (в капелюсі). Щодо Павла Филиповича, то трапилася маленька помилка: написано, що він народився "в селянській сім'ї", а насправді — в родині священика. Наостанку сказано: "був професором Київського ІНО. Належав до літературної групи "неокласиків".

Окремими виданнями вийшли книги поезій: "Земля і вітер" (1922), "Простір" (1925); літературознавчі роботи: "Шевченко і декабристи" (1926), "З новітнього українського письменства" (1929)».

Особисто для мене було дуже приємно побачити фото і прочитати про моого давнього друга Степана Бена (1900-1939). (Справжнє його прізвище — Степан Федорович Бендютенко). Просто дивно, як упорядники дістали цей старий портрет?!

Коли я восени 1943 р. залишив назавжди Київ, то зберіг три реліквії: 1) збірник віршів братів "Земля і вітер", 2) декляматор "Сяйво", який уложив М. К. Зеров (1929 р.), і 3) книжечку віршів С. Бена "Солодкий світ" (Плужанин, 1929), з присвятою. Степан Бендютенко в середині 30-их років був заарештований і змушений переїхати з родиною до Сибіру, де й помер передчасно.

Така ж сумна доля спіткала й молодого поета Марка Вороного (1904-1939). Пригадую як восени 1924 р. прийшов до моого старшого брата Павла двадцятлітній юнак — Марко, і дуже патетично читав свої твори... За принадлежність до "терористично-націоналістичної групи" М. Зерова (!), влітку 1935 р. його заарештували, а через рік він уже був соловецьким в'язнем.

На той час на "Соловках" були ще Гео Шкурій, хворий на сухоти Євген Плужник, поет і прозаїк Олекса Слісаренко, поети-неокласики і літературознавці — Микола Зеров і Павло Фи-

липович, геніяльний режисер Лесь Курбас та ін. Це був цвіт української інтелігенції. У Довідникові про Марка Вороного (на жаль, без портрета) подано таке: "Народився в м. Чернігові в сім'ї поета Миколи Вороного... Книги віршів: "Будівники", "Коники", "Носоріг", "Червоні краватки" (1930), "Форвард. Чотири зошити віршів" (1932).

Цікаво, що в Довіднику ще досить прихильно сказано про Івана Дзюбу (з портретом): "Іван Михайлович Дзюба, нар. 26 липня 1931 р. в с. Миколаївці, в селянській родині... Працював редактором у Держлітвидаві УРСР, завідувачем відділом критики редакції журналу "Вітчизна", літконсультантом видавництва "Молодь" ...

Довідник подає понад 1.000 портретів, хоч є й деякі пропуски в книжці: не згадано, наприклад, поета Миколи Філянського (1873-1938).

Тираж Довідника не такий вже й малий — 23.000 прим. Треба подякувати упорядникам за величезну працю, яку вони вклади в розшукування різних матеріалів та в упорядкування самої книжки.

КОЛИ ЗБУДОВАНО КИЇВ?

Це питання здавна хвилює і цікавить вчених. Вже перші літописці розповідали, що місто заснували три брати — Кий, Щек і Хорив. Коли ж це могло статися? Академік Б. О. Рибаков, аналізуючи староруські літописи та повідомлення візантійських авторів, зробив висновок, що час заснування міста — VI століття.

Дуже важливу роль у розв'язанні цієї проблеми відіграють археологічні джерела, які документально підтверджують літописні відомості. Археологи недавно відкрили на Старокиївській горі невелику глинобитну піч, по вінці заповнену ліпними горшками, які за свою форму та способом виготовлення якраз і належать до VI століття. Ця знахідка свідчить, що тоді на Старокиївській горі існувало поселення, яке й стало протоядром столиці Київської Русі.

Неоподалік від печі виявлено рештки кам'яного палацу. Розкопки розкрили потужні фундаменти, викладені з величезних валунів. Палац мав складне внутрішнє планування. Фресковий розпис жовтого, зеленого і червоного кольорів, уламок шиферної капітельі, поливні плитки свідчать про багате й пишне внутрішнє спорядження споруди.

Археологи та архітектори уважають, що дослідженій палац значно старіший за Десятинну церкву. Це ті самі хороми княгині Ольги, що містилися в межах міських укріплень і були резиденцією київських князів, можливо, ще з часів Аскольда. Розкопки найдавнішої мурованої споруди Києва дещо інакше визначають час виникнення кам'яного будівництва в Русі-Україні.

Київ X-XIII ст. — це вже величезне місто. Центральні та посадські райони оточували численні князівські заміські резиденції (Берестове, Предславине, Китаєве і інші).

НАШІ ВТРАТИ

Минулорічна осінь і рання зима забрали з нас рядів чимало видатних діячів української культури, науки й громадсько-політичного життя. Крім тих, про кого вже були згадки в попередніх числах "Нових днів", необхідно згадати генерала та історика Армії УНР **Олександра Вишнівського**, який помер 12 жовтня м.р. в Детройті на 85-му році життя. 11-го листопада м.р. помер несподівано в Нью-Йорку мистець-маляр, голова Ради культури при СКВУ, **Володимир Ласовський**, проживши 69 років. 21-го листопада помер у Нью-Йорку на 71-му році життя видатний укра-

їнський журналіст, поет, літературознавець, колишній провідний діяч ОУН — **Богдан Кравців**. 29 листопада помер у Томс Рівер, Нью Джерсі, відомий український композитор, диригент і музикознавець д-р **Антін Рудницький**, проживши 74 роки. 30 листопада помер у Нью-Йорку наш філолог проф. д-р **Михайло Соневицький**. А 18 грудня помер у Каліфорнії світової слави учений генетик, професор багатьох університетів і автор багатьох наукових книжок, виданих різними мовами д-р проф. **Теодозій Григорович Добжанський**. Усі, за винятком Т. Г. Добжанського, похоронені в Бавнд Бруку, Н. Дж.

СПИСОК

авторів, твори яких були друковані в "Нових дніх" протягом 1975 року. Числа після прізвищ указують числа журналу, в яких згадані автори друкувалися:

Архімович Олександер — 304, 309
Бережний Іван — 307
Булига Олексій — 307
Валко Рек м. — 309
Василенко Ростислав — 311
Верес Іриней — 308
Витвицький Василь — 303, 309
Вільямс П. — 301
Воскобійник Михайл — 302
Воскрекасенко, С. — 305/306,
  308, 309
Гава Михайло — 304
Гагарин Гр. — 301
Гай-Головко Олекса — 305/306
Гайський О. — 303
Гак Анатоль — 302, 309
Галан Анатоль — 311
Гаран Євген — 308
Гарба Василь — 310, 311
Гвоздецький Я. — 300
Голобородько В. — 107
Гончаренко Валерій — 305/306
Гривняк Ю. — 311
Григоров Ю. —
Гришко В. І. — 305/306, 307, 308
Грінченко Трохим — 303
Гуненко Олександер — 310
Дальний Мар'ян — 302, 308, 310
Демиденко Ілля — 303
Діброва Гнат О. — 301
Діденко Іван — 300, 303, 309
Довженко Олександер — 301
Домазар Сергій — 300
Донець Надія — 311
Дражевська Любов — 305/306
Дурбак Іван — 302
Дяченко-Кочман Олександра — 310
Жила Володимир — 308

Жолоб Сітлана — 307
Зозуля Олександер — 303, 304
Іваничук Р — 311
Іщенко Владислав — 304
Качор Андрій — 301
Качуровський Ігор — 300, 303, 308
Кейван Івак — 310
Кекух О. М. — 301
Кислиця Дмитро — 300, 303, 304,
  307, 311
Клиновий Юрій — 300
Коваленко Божена — 300, 301,
  304, 308
Ковшун М. — 300, 309, 310
Комончук Орест — 310
Король Нестор — 309
Костюк Григорій — 302, 304,
  305/306
Кочеровський Е. І. — 304, 309
Крусь Галина — 301
Кулицький Андрій — 300
Кушнір Богдан — 308
Лавріненко Юрій — 304
Логвин Григорій — 300
Луликіс Анатолій — 303
Мазепа Богдан — 304
Май Олександер — 310
Майстренко Іван — 310
Майляр Павло — 304
Мандельштам Осип — 300
Мандрика М. І. — 303
Манило-Дніпраїк Іван — 305/306
Матвієнко Т. — 308
Матійко Ол. — 302
Матула М. — 300, 303, 307
Махно Нестор — 301
Мельниченко Катерина — 308
Мигаль Борис — 310
Мовчан Юліян — 304
Мурашко Олександер — 310
Некрасов Віктор — 304
Несіна Олена — 307
Нитченко Дмитро — 300, 304, 310
Овечко Іван — 311
Олесь Олександер — 302
Онишкевич Лариса — 310
Пастернак А — 310

Підкова Степан — 308
Підріз М. — 301, 303
Плітас Зоя — 311
Погорілій С. — 307
Подопригора Ф. — 308
Поліщук Клим — 300
Пуха І. В. — 308
Рахманний Роман — 303, 304
Розумний Ярослав — 307
Рудницький Леонід — 309
Самсоненко С. — 301
Свярог Вадим — 300
Сеник Ірина — 307
Сенишина Катерина — 303, 308
Скоропостижна А. — 301
Скунць Петро — 311
Славутич Яр — 302, 304, 307, 310,
  311
Смолій Іван — 305/306, 311
Солженіцин А. — 305/306
Соловій Юрій — 303
Строката Ніна — 305/306
Тарнавський Остап — 302, 304,
  305/306
Терпкій Ол. — 301
Тичина Павло — 302
Ткач В. — 307
Третяк Ольга — 309
Феденко Панас — 300, 302, 310
Филипович Ол. — 300
Формалюк Павло — 301
Цепенда Кирило — 305/306
Цибульський Василь — 310
Чапленко Василь — 301, 305/306,
  307, 309, 311
Чорній Степан — 307
Чорновіл Вячеслав — 310
Чуб Дмитро — 301, 311
Шабатура С. — 305/306
Шарварок Ол. — 307
Шевельов Юрій — 301, 302
Шевченко Тарас — 304, 309
Шевчук М. К. — 303, 304
Шимко Василь — 300
Штерн Михайло — 309
Юриняк Анатоль — 307, 309, 310
Янушевський А. — 304

(Продовження з 2-ої стор. обкладинки)

Ступак Степан, Дес Плейнс, США	3.50
Ліса Олександра, Гопкінс, США	3.50
Матула М., Мейплвуд, США	3.50
Колькін В., Гамільтон, Канада	3.50
Перекліта М., Торонто, Канада	3.50
Вовкодав Г., Торонто, Канада	1.50
Синявський С., Англія	3.25 фунта
Таран П., Англія	1.00 фунт
Д-р Воропай О., Англія	0.95 фунта
Ранюк Анна, Гайд Парк, США, переслава зі збірки на поминальнім обіді в 7-му річницю смерти на Україні доньки Людмили пана Григорія Чмир	\$59.00
Візір Віталій, Синнівейл, США, переслав зі збірки на поминальнім обіді світлої пам'яти Віри Громницької.	\$35.00

НА 25-ИЙ ЮВІЛЕЙ "НОВИХ ДНІВ":

Сіренко П., Лашін, Канада	\$5.00
Проф. Степовий А., Монреаль, Канада	1.50

**НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
ПРИЄДНАЛИ:**

Ляхин А. Гр., США	1
Чмир Юрій, США	1

Всім широко дякуємо за допомогу.

Редакція і адмін. "Нових днів"

3 надісланих видань

Дмитро Чуб: СТЕЖКАМИ ПРИГОД, оповідання, нариси, вірші. Обкладинка та малюнки П. Вакулена, три малюнки Л. Денисенка. — Мельбурн, "Проквіт", 1975. 119 стор., ілюстр.

Наталія Чапленко: БІБЛІОГРАФІЯ ВИДАНЬ ЖІНОЧОЇ ТВОРЧОСТИ ПОЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ, 1940-1973. За редакцією і зі вступним словом Лідії Бурачинської. — Філадельфія, Союз Українок Америки, 1974. 54 стор.

"УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО" — квартальник Українського Вільного Козацтва. Чікаго. Січень-березень 1976 р. 60 стор. Ілюстр

"ЛЮБИСТОК": квартальник літератури, мистецтва і літературознавства. Редактор і видавець: Петро Роєнко. — Торонто, ч. I, 1975. 16 стор.

"ОСНОВА" — універсальний квартальник Українського революційно-демократичного руху в Австралії. Гол. Редактор Піліп Грін. — Манука, ч. 17, 1975. 41 стор.

"ЛЕМКІВСЬКІ ВІСТИ". Видас Об'єднання Лемків Канади. — Торонто, жовтень-листопад, 1975. 12 стор., ілюстр.

"СЕЯТЕЛЬ" — орган культурно-просвітительний. Тримессячник. Ізд. Н. А. Чоловський. — Буенос Айрес. Но. 150, 1975. 24 стор., ілюстр.

ЗОЛОТО...

Академік О. Ферсман підрахував, що у зовнішньому твердому шарі земної кори міститься приблизно п'ять мільйонів тонн золота. Протягом усієї історії людства його видобуто близько 800 тисяч тонн. Двадцять процентів із цієї кількості лежить у затонулих суднах на дні морів і океанів.

У природі золото найчастіше трапляється як тонкі прожилки в гірських породах або непримітні для ока порошинки в пісках. Але бувають і чималі самородки: найбільший з поки що знайдених жив 236 кілограмів.

Мабуть, жоден інший метал не привертав такої пильної уваги шукачів, можновладців і грабіжників.

Не раз спалахували й виникають досі так звані "золоті лихоманки", коли юрби охочих розбагатити кидаються на пошуки в якесь місцевість. Однак більшість втрачає навіть те, що мала. Наприклад, 1968 року десь із п'ять тисяч люді перелопачували золотоносний пісок у джунглях понад Амазонкою. За тарілку рижу ім доводилося платити по два грани золота, за кухоль пива — півтора.

Інші диваки сподіваються віднайти своє щастя на морському дні, — й декому виладком таланить. Скажімо, двоє аквалангістів надібали під водою "килим" розміром десять квадратних метрів із золотих і срібних монет з голландського корабля, що затонув у XVIII столітті. Але таке буває дуже рідко й тільки розпалює апетити шукачів легкої наживи.

Найбільші промислові поклади золота містяться в Південній Африці, де 400 тисяч гірників, переважно африканців, дають понад половину його світового видобутку. Працюють вони в шахтах заглибшки більш як три кілометри, за температури, що перевищує 40 градусів тепла.

Метал, здавна названий благородним, дістає дедалі ширше застосування в техніці, надто коли є потреба особливої точності й філігранності. Нагадаємо, що з одного кілограма золота витягають дріт завдовжки дві тисячі метрів, а витоншити його можна до 0,0001 міліметра.

"ЯРОСЛАВОВА КРИНИЦЯ"

Мешканці Новгород-Сіверського на Чернігівщині, вважають за особливу честь запропонувати гостеві... склянку води. Зauważать, що це вода з "Ярославової криниці" і що смачнішої не знайдеш. Хвалили її, мовляв, ще герой "Слова о полку Ігоревім", яким вона сил додаала перед походом на половців.

Легенда свідчить, нібито великий князь Ярослав Мудрий, закладаючи на крутому березі Десни нове місто, звелів своїм людям біля чистого джерела під горою викопати криницю. Діє вона 930 років невічерпно: природа, як з'ясувалось, утворила на невеликій глибині ціле озеро. З "Ярославової криниці" місто і сьогодні черпає воду. Щоправда, не дерев'яними цеберками, як у давнину, а з допомогою насосів.

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
If not delivered please return to:
N O W I D N I
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO, ONT., CANADA
M6H 3H1

ПРОПОНОУЄМО ЧУДОВИЙ ПОДАРУНОК НА СВЯТА:

КНИЖКИ – НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК

Грицай М. С. ДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ПРОЗА. "Вища школа", Київ 1975, стор. 150.	\$ 1.95
У монографії висвітлюється розвиток давньої української прози 16-18 ст. Розглядаються твори письменників-полемістів, літописи Самовидця, Г. Грабянки, С. Величка. Розкривається зв'язок давньої української прози з фольклором.	
ДЕМОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ. Вип. 3/1975. "Наукова Думка", Київ 1975, стор. 155.	3.65
Збірник висвітлює проблеми відтворення населення УРСР, динаміку та географію народжуваності на Україні, зміни в соціально-економічній і національній структурі населення УРСР. Публікується велика праця з літературної спадщини Ю. А. Корчака-Челурківського.	
Кириченко І. М. ОРФОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИК ДЛЯ ШКОЛИ". "Рад. школа", Київ 1975, ст. 222.	1.00
Словник містить найпоширеніші слова, найбільш уживані географічні назви. Зазначено наголос, подано зразки відмінювання і дієвідмінювання.	
Максимець Л. М. ДОГЛЯД ЗА ХВОРИМИ В ДОМАШНІХ УМОВАХ. "Здоров'я", К. 1975, ст. 140.	0.70
У книзі подано відомості про те, як доглядати хворих з ураженням органів дихання, серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, печінки, про невідкладну допомогу при травмах (рани, опіки, авівіхи, переломи та ін.).	
МІКЕЛАНДЖЕЛО. До 500-річчя з дня народження. Збірник склав Микола Бажан. "Мистецтво", Київ 1975, стор. 392.	7.25
Книга розповідає про життя великого італійського скульптора, містить 78 ілюстрацій його творів, а також поезії видатних поетів про Мікеланджело.	
Петрякова Ф. С. УКРАЇНСЬКЕ ГУТНЕ СКЛО. "Наукова Думка", Київ 1975, стор. 158.	5.00
В книзі розповідається про минуле і сучасне гутного скла, талановитих творців, про традиції і новаторство. Подана є 143 кольорових і чорнобілих ілюстрацій.	
ПРАКТИКУМ З ПСИХОЛОГІЇ. Навчальний посібник. "Вища школа", Львів 1975, стор. 181.	1.10
Савич В. П. ПІЗНЬОПАЛЕОПОЛІТИЧНЕ НАСЕЛЕННЯ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ.	
"Наукова Думка", Київ 1975, стор. 127.	2.85
Сидоренко О. Ф. ИСТОРИЧНА МЕТРОЛОГІЯ ЛІВ ОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ 13 СТ. "Наукова Думка", Київ 1975, стор. 157.	2.25
У монографії визначено величини окремих мір та систем одиниць виміру, що застосовувались у різних сферах торгівлі та господарства на території всієї Лівобережної України, показано динаміку розвитку українських регіональних мір на тлі історико-економіческих 18 ст.	
Станішевський Ю. ДМИТРО ГНАТОК. Нарис. З серії "Майстри мистецтв України". "Музична Україна", Київ 1975, стор. 166.	1.35
Хижняк Антон. ДАНИЛО ГАЛИЦЬКИЙ. Роман "Каменяр", Львів 1975, стор. 545.	3.50
У романі відтворено події сиюї давнини. Це твір про героїчні діла наших предків, які жили в 13 столітті.	

УВАГА. З 15 лютого до 1 квітня 1976 року відбудеться випродаж книжок. Заходьте до нашої крамниці, пишіть за каталогами випродажу:

Пишіть за списками книжок і пластинок.

Замовлення більше \$15.00 крамниця оплачує за пересилку. Пошта за одну пластинку в Канаді 50¢, за кожну додаткову 20¢. В США 75¢, а за кожну додаткову — 25¢.

В Онтаріо просимо додавати 7% сейл текс.

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату. Слід вказувати ім'я автора та називу книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928